

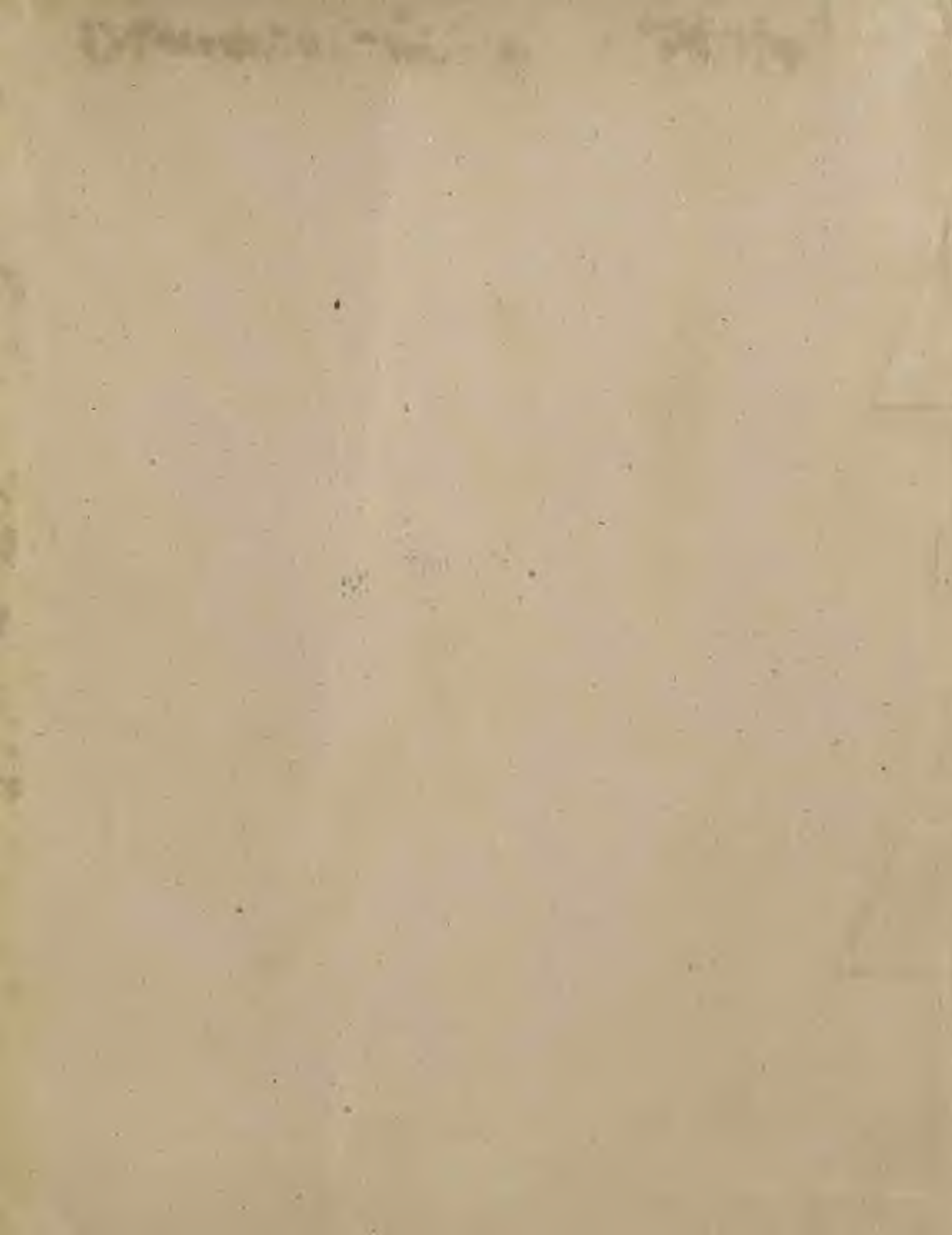
1989

bardo pilne! ~~no 1157.~~

Przebudka Wier-
nowska

~~2000~~ SKARBKA
DIREKTOR

1871

1871

1871

1871

~~1157~~

Nº 1989

~~2058~~

Przekupka Warszawska

Obraz historyczny w 4 aktach a 5 oś-
tencach przez Adama Bettińskiego.

DYREKTA TEATRU R. SKARBKA
LWÓWIE

R1735

B-78/5251

Art I

Obiad pana Naczelnika.

Osoby.

Jacek Kosiński, ubrany w szary płot

kapotę, wraz ze sztabem swoim na Rostatt sier.

mięgi chłopski. (Niemcewicz pomysłnik.)

- Generał Dąbrowski

- Generał Zajaczk

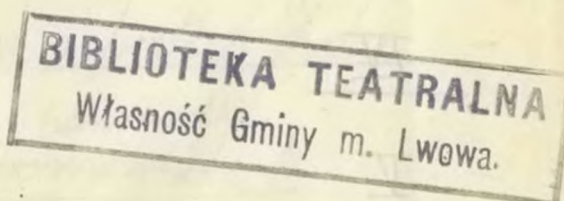
- Generał Madaliński

ks. Józef Poniatowski.

- Magda.

- Jakub, strzelec ks. Michała Poniatowskiego

- Kanik, żołnierz.

- Jan, Łokaj Kosiński:

Oficer, wyjący polski

Inny oficer

Adjutant Kosiński.

- I

- II

- III Żołnierze polscy.

- IV

- V

Przez dzieje się w oborze Kosiński pod
Mokotowem.

W głębi kilka namiotów na tle okolicy
 wiejskiej; bliżej większy namiot Kos-
 ciuszki, otwarty. Najbliżej widzieliśmy kil-
 kunastu żołnierzy polskich normalnie
 ugrupowanych. Wśród których widać krysz-
 czenie broni, remienie i. t. p. inni
 siedzą, inni kują łez na ziemi. Broni
 ustawiona w kory widać z boku Łódz.
 Leża słychać co chwila ^{Kanonader} ~~Komender~~:/

Scena 1.
 Kilkunastu żołnierzy.

1. żołnierz / leżąc z lewej /

Bum! / co chwila w nowym uderzeniem

z dristka! Bum! /po chw! Bum! lör
nie będzie dris temu konca?

2 żołnier. /z prawej!

Dużo dris Kul nawyrucasz Pru-
sacki; paupry będą miały w sprze-
dawac.

1 żołnierz.

/z w! Bum! /po chwili! No, no jesz-
cze?... czy już dosyc?

3 żołnier. /w głębi z prawej!

Bum! jeszcze nie dosyc!

1 żołnierz.

lekkawym, wiele też prochu te

Niemiaszki przez te sześć tygod-
ni sobie wypsuły.

3. dzień.

Usypały już z tego chyba ta-
ka górę, jak Król Zygmunt na
Krakowskim Przedmieściu.

1. dzień.

He, more i wyzra! Uwaracie już
nie nie słychać, powiedzieli so-
bie: basta na drisizy!

2. dzień.

A niechby sobie tam jeszcze popu-
kali. Ló nam to skodri?

4 żołnierze /starej wojny/

Pan Kościuszko to człowiek mądry i odważny, wiedział jak się okopać, bo inaczej, jakby nam Prusacy ze swoich trzech armat byli rządzili, toby nam w trzech dniach wskazyście dachy i wieże w Warszawie, podburzawili, a nas tu z obozu wymieśli jak wiona.

1. Żołnierz

Oj, co mądry to mądry! Zanim można iść śmiało choćby do

piekła!

5 żołnierz /winodku teryci/

Ależ to dzisiaj słonice doskwiera.

Takbym się napił czego.

Hanko.

Na przykład anyżówki pana
Hojciecha, co?

5 żołnierz.

Coś go dziś nie widac. Oj, w praw-
da, dobra, ma anyżówkę i serce
dobre, bo biednego żołnierza nią
pokreduje.

Scena 2.

~~Q~~ Żołnierz - Jan.

1. Lokaj: Kosciuszki wychodzi od strony namiotu.

Jan.

O! prawdziwe nieszczęście się
stało!

2. Łotniarz.

Wziął niewłaściwego, panie Kamier-
dynierze?

Jan.

Lubię się właśnie zastawiać
do stołu panu Szackelniczowi;
bo już kiedyś chwila może nad-
jechać z inspiracją, a wtem przy-
chodzi chłopak z wiadomością
od Kuchara Wojciecha, że Ku-

6
Chcę od samego rana brykować
w Warszawie

3 żołnierze.

A to jakim sposobem?

Jan.

A wyszedł sobie znów drisiek:
srebrny pod baterie pruskie
z tymi wolontariuszami muni-
cy palami, bo to strasznie zapal-
czywe dusze...

2. żołnierz.

Ale małe polowanie na kam-
niów pruskich?

Jan.

Tak właśnie. To była ich pa-
sya. Ale w końcu udało się ucho-
w drbana. Gumiński, kamer-
dyner pani hetmanowej, padł
trupem na miejscu a Kuchara
postrzelili Prusacy w nogę.

Hanka.

Twim się nie tego udało!

5. Listnierz.

Oj, biedny pan Hocięch! jak
że mi go żal!

Jan.

7
I mnie go riał, ale żeby choć wres-
niej dał znać, nie w ostatniej
chwili. Obixdu dla pana na-
czelnika nie mam - co ja teraz
zrobię? O!t, nieśczęście, prawdzi-
we nieśczęście!

/ wychodzi z kłopotami w tę stronę z której
pryszedł /

Ganku / do siołniwa /

Hdziej teraz, bratku, ziałobę po
manierze pana Kojciecha, bo
przy tej awanturze pewnie ja
dyabli wzięli!

5. Żołnierz.

Żeby tyłko nie wpadła w ręce
Prusaków! Oj, nie darowałbym
im tego!

/: Za sceną słychać głos Maydy: „obwarzanki,
jajka, kiełbasa, ser!... Obwarzanki, ser!” /

1. Żołnierz.

Oh, nasza piersiwa Mayda!

2. Żołnierz.

Nasza slierna Mayda!

Kilku innych.

Mayda! Mayda!

Chór.

A wż ja, tak witacie jak rydri
Messyasza!

Scena 3.

~~1~~ Żołnierze - Magda.

/: wchodzi z prawej strony, na ręku kosz pełny
wiktoraliw:/

Magda.

No, Magda, Magda! Czego się
tak drecie jak opętani? Bur.
dro się wam chce jeść? Macie
tu świeże obuwamanki, dosko-
nata, Kielbasę, co kto chce.

1. Żołnierz.

Daj mi Riekbasy!

2. Listnien.

Mnie obwaraner.

5 Listnien.

Mnie sera i obwaraner!

Kilku razem.

Sera, jaj, obwaraner! /obstępu-

ję Magda!

Magda.

Guraz, guraz, nie tak nagle!

Masz... to twój ser... Dłbie się
rak przecie nie mam. Tobie
obwaraner, a tobie Riekbasy?

1. i 2 żołnierz.

Day Magda, day!

Magda

Macie, macie! Smakujcie wam, wia-
rusy? Jedzcie i niech wam Turcy
na zdrowie, niech Prusaki na
^{swojej} skorze poczuja, że polski chleb i pol-
ska kiełbasa dobrze sił dodają.

5 żołnierz.

Ej Magda, wszystko smaczne, co
u ciebie w Rosji. ale masz ty jesz-
cze smaczniejsze rzeczy

Magda

Tylko z tem się nie odrywaj; wam!
Sprzedaje ukradzie mój towar,
ty mi za to zapłacisz, a gdybys
nie miał, to ci dam za darmo, bo
się bijesz za Ojczyznę, ale z umi-
rąkami daj sobie spokój.

2. żołnierz / do 5 go /

He, he, ty jej nie znasz jeszcze. Do
niej nie przystępuj, bo cię gotowa
lunąć między oczy.

Magda.

Gotowa!

Hanka

He, he, bo to my tylko proszą rze-
nicze, ale gdyby tak jaki wysza-
merowany oficer....

Magda

Chocby senator czy Rsiąke, jak
mu się zachce umięgów, more
doswiadczyc, jakie siłę mam
w pięści.

1. żołnierze.

Oj, harda Magda, harda!

3 żołnierz

Skroda tych parzących ślepek i
tego rumianego buziaka!

Hanko.

To takim cudem tyś jeszcze żadne
go chłopca nie Rochata?

Magda.

A co tobie do tego? czyś ty księżkę
na spowiedzi?

Hanko.

Widricie, widricie, coś się zaczęło
na placu.

Magda.

Nieprawda. Ale kiedy tak, to nie
Rochatam żadnego.

Hanko.

11
No i wrumie się, nie będzie
nigdy Rochuci?

Magda

A na co mi tego? Gdybym Ro-
chała tobym wiedziała jakiego
Rochuci

HaniRo.

No jakiego, powiedz, jakiego?

Magda

Jakiego, aby wart był Rochania,
takiego którego bym jak święty
obrazek mogła postawić na oł-
tarzu i modlić się do niego.

Hanko.

Ha, ha, ha! co ona gada?

Majda.

Co, nie rozumiesz tego? Kochałabym takiego rycerza, aby nam Polskę wywalczył!

Światniere.

Ha, ha, ha! to się tej Majdzie wie!

Hanko.

Kiedy tak, to musisz kochać pana Maczelnika?

Majda.

A Richard, to się wie.

Hanka

A generała Dobrowskiego?

Majda

Kocham także.

Hanka

A to i księcia Józefa?

Majda

Też Kocham.

Hanka

A Madalińskiego?

Majda

Też.

Hanka

Introwujcie, co ta Mayda ma Ro-
chan Rów, Kardegoby Rockula,
ha, ha, ha!

/Gmni różni nie śmieją się także!/

Mayda.

Oj, głupcy, głupcy, wy tego nie ro-
zumiecie!... Tfe!...

1. różni.

Nie gniewaj się Mayda, nie gnie-
waj: To ten Haniko taki uszczy-
pliwy z Kardegoby się proko-
mował.

Mayda.

Ju się nie gniewam. Kiem, zies-
cie porzuciwe dusze, skoro tu jes-
tescie w oborze, tylko wam trochę
pstro w głowie. No teraz płacicie
w kto winien; pójcie do innych.

! stawia Kosz na ziemi, obchodzi żołnierzy

oni jej płaczą:/

Boj kaptur na pieńszdne! /bie-

ne Kosz na ręce! Bystajcie zdrowi,

wiemusy! do widzenia!

Żółta żołnierzy

Do robaczenia Magdo, do roba-
czenia!

/Magda odchodzi w głąb na lewo. Złotnie nie wraca-
ją do swych rzeczy, niektórzy koniecznie jest!/
1. Złotniarz.

Katnia dźwięcza tu Magda!

2. Złotniarz.

Itaka dla nas przyjacielska,
jakby siostra dla braci:

Hariko.

Tylko jej tak bardzo nie przech-
walajcie, bo co przechwalone, to
się łatwo zepsuć może.

/na scenę słychać głośny krzyk Magdy

,Ojej! ojej!'/

3 iulnien.

Prejörz ona tak Krycky? 1. iulnien

zbiegaję się w jedno miejsce i patrzę na

scene:!

Kaniko.

Zobaczyła tego szpiega, w dyn-
da na galezi i na słamanie
Rarku ucieka. Ha, ha!

Mayda.

1. wbiega wdyszona i przerażona:!

O jej!... O Jerus!... Jakże to strasz-
ny ten wisielec!... Jakże on się prze-
lepta!

1. ziołkiem.

Nie bój się Mayda, to szpieg, kto-
rego dris o świecie powiesili.

Mayda.

Chciałabym była go nie wiedzieć.
Proście mi o tem nie powie-
dzieć, że on tam wisi?

1. ziołkiem.

Co, my już o tem zapomnieli.
Na wojnie to chleb powszedni
wiedzieć człowieka bez duszy.

Mayda.

Chociaż to szpieg i zdradca, okro-

pona to rzecz wielkie stworzenie
boskie ze stryckiem na szyi z
gębą tak wykrzywioną! Brz!
zimno mnie trzęsie! Będzie
mi się śnił choć przez tydzień.

2. Żołnierz.

Przeżył się też do ostatnich sił
przed tym stryckiem i prosił
na wszystkie świętości o Ratę.
Ale nie, dla szpiegów. Łajdaków
tylko stryck!

Majda.

Cóż to był za człowiek?

2. Dzielnem.

Oficer pruski, co się przebrał za
chłopa i wkładł do naszego obo-
ru, aby nas tu wyszpiewować;
gdzie nas najłatwiej mogą na-
paść!

Maryla.

Oficer?... i oficera mogą także po-
wiesić?

1. Dzielnem.

A jakżeś ty chciała!? Oficera i ge-
nerała nawet powiesza, gdyby go
na tem złapali! Nie ma większej

zbrodni podczas wojny jak śpie-
gostwo. Przez takiego jednego
śpiegiu można przegrać bitwę,
można stracić fortecę, tysiące
żołnierzy mogą paść trupem.
Dla takiego Łajdaka i strycek
to za mała kara.

Ganię

Widzisz Mayda, na wojnie to
nie prelewiki. Gdybyś i ty by-
ła śpiegiem, toby cię powie-
sili, choć kobiet zresztą, na świe-
cie nie wieszają.

Magda

A niechże Jan Bóg i mnie i Pa-
rę tego broni od takiej śmierci!

Uu! ciagle mi na oczach stoi:

/: Słychać łebnienie za sceną:/

~~1~~ Kapral /: wchodzi:/

Apel! za bron'!

Kilku żołnierzy

Za bron'! za bron'!

/biegną gdzie karabiny ustawione w kory
korridy biernie swój i ustawiają się:/

Kapral

Formuj dwójki! W lewo rusz!

12
Napriód marsz! /wychodzą:/

Mayda.

Jur w tamtą stronę nie pójde,
nie!

/Zamie na ramyskoni wyjsk' na prawo, bliżej
prosceniem i idena się z Jakóbem przebranym
na smolana:/

~~1~~

Scena 4.

Mayda - Jakób

Mayda

/wlepiewsy w niego oczy ze zdziwieniem:/

A ty przenie Kuba!

/Jakób odwraca nagle głowę zmięszany i

mijając się i chwiejąc się:

Magda.

Oderwij się. Kiedy do ciebie mo-
wię.

Jakób.

Wstając w pewnej odległości:

Do mnie mówisz?

Magda

A gdzie. Przecież nie do tego
pamię.

Jakób.

Czyżbyś wy chciała?

Magda.

Tylko nie białamuc! Cór to?
nie porwałam cię, choć się u-
mudrzałeś na twarzy? Jestes
Kuba, strzelec od Rsięcia Micha-
ła Poniatowskiego.

Jakób.

Jestem Bartek z puszki Kampi-
nowskiej, nie waden Kuba. Psy.
jechałem do obozu z matką, na
osie do armat.

Marycha.

Odmieniłeś mowę, ale głos twój
porwał. Cór to? nie miśrka-

liśmy dwa lata naprzemiennie
patacu Rseia? a mało mi to
narayla, dajes w oery? /chwytając go
przdko za rękę./ a ten twój mały pa-
lec, czy nie przywy?

Jakob.

Odscep się odemnie chiewucho, i
idź swoją drogą. /idźcie dalej:/

Magda

/patrując na nim i kiwając głową:/

To mi się coś nie podoba. /idźcie z
nim przdko./ Słuchajno Kuba, jak
nie staniessz i nie przyknaasz się,

to zawstam na żołnierzy, i po-
wiem kim jesteś.

Jakób.

Łotnysmęwszy się mi mowolnie staje mayle,
i robi dobroduszny minę!

Ha, ha, ha! nie udało mi się.
Chciałem trochę porantować z to-
bą, ale tyś nie w ciemie, bita.

Mayda.

O, mnie nie tak łatwo ocy ra-
mydlie. A co ty tu robisz?

Jakób.

Co?... No, widzisz, idę do ^{pana adiutanta} ~~majora~~

Drieduszyckiego
~~Dunikowskiego~~, żeby się racio-
nęła do wyszka.

Magda.

Dobre robisz Kuba. Tytu chłopów
i tytu mężów bije się za Ojczyznę,
że byłby wstyd takiemu, w mło-
dy i zdrowsi, siedzieć w domu za
piecem.

Jarek.

Ja też tak sobie myślałem.

Magda.

ale dla czego wdziars na siebie
tę brudną, siemnię i twarz

20
sobie poczemites, jakby na ja-
ku, maskarade? ty taki wy-
muskany fircyk?

Jakób

To mój podstęp. Mnieby rubra-
li pewnie do Rawaleny albo do
firykierów, a ja, wiecisz, mam
serdecznie ochotę służyć w Rosy-
niach, chce mieć taką Rosę,
jak ci co się pod Racławica-
mi bili. Więc dla tego przebra-
łem się za chłopca, bo chłopcu naj-
prędzej Rosę dadzą.

Magda.

Kiedy tak, niech ci Pan Bóg
srekesi w Twoich zamiarach i
Najświętsza Anna niech się
tobą opiekuje. (podaje mi rękę) Być
zdrow!

Jakób.

Być zdrowa, Magda. Ale...
proszę cię bardzo, nie mów niko-
mu, że mnie tu widzisz. Nie
chcę, żeby się doniosło do Księcia
Michała, że ja przystałem do
pana Kosciuszki, bo książę...

rozumiesz?

Magda.

Bo Rsiurcie niedobry Polak, nie
lubi pana Kosciuszki i nie ko-
cha Gierzyńskiego. Tak ludzie gada-
ją po Warszawie.

Jakób.

He, no, cicho tam o tem! Bądź
zdrowa! /odchodząc do siebie/ Żebyś ty
ko mógł szczerze się dostać
do okopów. /wychodzi na lewo/

Magda.

/patrzy na niego przez chwilę/

A gdyby on po co innego przyszedł
do oboru?... Ee! tak sobie nabiłam
głowę tym powieszonym spię-
ciem, że w karcym gotowałam
spięga widzieć.

(wychodzi na prawo wchodząc w kulisy: ob-
wianki siewie, Rietbasa, ser!" Za sceną
słychać tenten t koni, potem głos: "Preren-
tuj bron!" i krótkie bębnienie. Młody oficer
wchodzi:)

Scena 5.

Oficer - Łukaj Jan. później Kosciuszko i siewia.

Oficer.

Janie! Janie!

Jan.

/wychodząc z namiotu/

Jestem, jestem!

Oficer.

Jan Naczelnik jedzie. Przygotuj:
cie mu szklankę wody, a potem
jeść w przedrej. /wychodząc/

Jan.

Oj, będzie skweres!

/Wychodząc. Za chwilę widzieć go, jak na stoliku w

namiocie stawia szklankę wody. Tymczasem

Kościuszko i kilku wyższych oficerów wysiedlają
na scenę i siedzą z koni. Pojawiają się wótnie
ne strzbowi i ubierają konie. Kościuszko i ofi-
cerowie zbliżają się nieco naprzed.

Kościuszko.

Tak jest, moi panowie, musimy
mieć ciągłą baczność, we dnie i
w nocy, na najmniejszy nawet
ruch nieprzyjaciela. Łanosi się
na coś ważnego z ich strony.

Jeden z oficerów.

Spełnimy ściśle rozkazy pana
Naczelnika.

Kosciusko.

Atenar dziekuje wam za twoje
mystwo. Potrzebuje troche odpow.
czai i posilic sie, a i wy tem nie
pogardzicie. Do wiecznoscia, mości
panowie! /podaje im rękę - do jednego z ofi-

cerów. Panie Pomocniku, powiedz
panu po drodze panu szermier-
cowi, niech zaprosi do mnie gene-
ralów ze wszystkich pułkowi ze
godziną do raportu.

/oficerowie salutują i wychodzą./

Kosciusko.

Jestem zmęczony nie na rany.

Pić i jeść! /wchodzi do namiotu, wypija wodę

stojącą na stole, siada! /Gasnie! /Wojak

wchodzi! / Daj mi jak najprędzej jeść!

Jestem głodny okrutnie.

Jan.

Gasnie wielmariny panie Naczel-
nika, zdanytu się nieswęście...

Kosciuszko.

W takiego?

Jan.

Kucham Wojciech został tej nocy
zraniony w nogę przez Prusaków...

Kosciuszko.

Biedny przeciwy Hociach! Cde
nie nieberpiecnie?

Jan.

Za kilka dni będzie zdrow, ale
dopiero przed godziną, dał znać
z kwarantany o swoim wypadku...

Kosciuszko.

Ja nie mam obiadu.

Jan.

Ponieważ musiałem czekać Kier-
dey chwili na przybycie jasnie
wielmożnego pana, nie mogłem

się oddać, aby....

W Księżuśku.

No, no, nie twoja wina, wiem.
Fatalnie to dla mnie wypaść
właśnie, kiedy mi się tak jesć chce!
Skocz na jednej nodze i postaraj
się o ciociuśkę!

/za sceną słychać głos Magdy: „Obwarzanki, jajka,

kiełbasa, ser! Obwarzanki, ser!”/

W Księżuśku /uderzony ^{tem} ~~tonem~~/

He? ... obwarzanki ser!” /patrzy na scenę/

Zawołaj tej przekupki tu do mnie.

/kiedy wybiega w kierunku głosu Magdy:/

Kosciuszko.

Aludy, /d. s. z usmiechem:/

Kosciuszko powiada uprzednie,
ze ja powietrem rzyje, ale czasem
potrzebuje wielac i posilniejszego
przywienia.

/Wychodzi z namiotu. Lokaj i Magda wchodzi

z prawej:/

Scena 6.

Kosciuszko - Magda - Jan.

Magda /wchodzi:/

Ja kto? pan szarelnik karał mnie
wotac... pan szarelnik Kosciusz-

Ko- mnie?

Jan.

Tak jest, tak- no, i chcie!

Magda.

Kiedy to... i. d. s.: Jakże się kocha-
na tręsz podemną!

Kosciuszko.

O, młoda obywatelko, pójdziesz
tu bliżej! Pokaż mi, co tam
masz w swoim koszu?

Magda.

Jasnie wieśmoringi pannie szacel-
niku, to proste jado dla biednych

ziolniercy.

Gosciuszkw.

Pokar, pokar. /bieme obwarowane i je/ Oher
wyborne, doskonałe! - siewierut.
kie i smaczne. - Janie, nie poj-
dziesz juri po nie.

/lokal odchodzi wstronę namiotu/

Muzda.

Czy to naprawdę jasnie wielmo-
nemu Sacrebnikowi smakuje?
Och, jakiem szczęśliwa!

Gosciuszkw.

Jesli moim zolniercom smakuje,

Chcąc się by mnie smakować nie
miało?... A przytem moje dziecko,
głód to najlepszy kuchtarz. Od swi-
tu nie miałem nic w ustach, a
przekusowałem się przez trzydzieści
godzin na koniu.

Magda.

Ojej, Ma takiej osoby taka strasz-
na fatyga!

Kościuszko.

Fatyga jak fatyga, żołnierze mu-
si być do niej rachotowany, ale
że przytem i widery apetyt przy-

sreść. to naturalne. A tu, jak na
 nieszczęście, mój Kuchan posreść
 do lekarza i nie ugotował mi
 obiadu.

Magda.

O, biedny pan cwałownik!

Kasiuszko.

Nie lamentuj tak bardzo na-
 demna, skoro w twoim koszu
 mam tyle specyaliów. /biorę nowy
obwarzanek/ Owidzisz, jak mi twoje
 jajko smakuje. /daję jej pierniczka/ Te
 masz za swój towar. /widocznie Magda

nie biene: / More za malo.

Magda

/stawił kosz na ziemi i składa ręce jak do mo-

litwy: / Panie Sacerdniku nasz
najukochańszy, czy mogę pro-
sić o łaskę?...

Gościński.

Czy chcesz?

Magda.

Niech mi pan Sacerdnik nie
płaci za to jałto.

Gościński.

Moja obywatelko, jesteś biedna

darowryna, nie mogę brać od
ciebie darowirny.

Magda.

Pan szarelnik wynagradzi mi
tem kajniej; nie gdyby mi dał
warek dukatów, bo ja będę mia-
ła pamiątkę na całe życie, do
śmierci; że najpierwszy bochater
Polski; ja dł moje obuwianki-
obuwianki biednej przekupki
warszawskiej.

Kosciuszko.

Niech, że jesteś nie tylko piersi-

wa, dźwięczy na, ale i dobrą pa-
tryotkę. Wiech będzie, jak chcesz.
Ten piemiędr oddam na rannych.
/ kładzie go do boconej kieszonki / dobrze?

Magda.

O, dobre panie Nacelniku! Ja-
ki pan nacelnik na mnie bar-
dzo łaskawy.

Kosciuszko.

Dzięki tobie rozpoznałem głód.
Jan more od biedy robi mi
jeszcze Rawy, i nie będę czuł, że
nieдостatek obiadu. Tak to, moje

dziecko, żyje się na wojnie, jak
ptak, czym się rżemy, nar lepiej;
drugi nar gromy.

Magda.

Jeżeli pan nacelnik porwali, to
ja panu nacelnikowi ugotuję
kawę.

Kuściarski.

A umiesz?

Magda.

Jażby kobieta nie umiała
ugotować kawy! O, znam się
na tem doskonale, i pan na-

czelnik będzieadowolony - jeśli
tylko pan naczelnik pozwoli.

Kociuszko.

To ugotuj, jestis tak dobra, bo przy-
znam ci się, że kawę bardzo lubię.

Kawa, imbir i woda są tam.

/pokazuje na namiot./ Jan ci poda.

Mazda.

o tutaj pełno chrustu i Kresków;
mam Kresówko i w jednej chwili
ogień buchnie ci młot.

/biera chrust porzeczki i gałązki z Kresków

składa na kupkę i Kresse ogień. Potem za kilku

nawałtami przynosi z namiotu potrzebne
 rzeczy, przy pomocy Janka, który następnie
 się oddala. Ognisko powinno być umieszczo-
 ne nie daleko od namiotu i tuż przy kulisie,
 tak aby czynności Magdy nie bardzo podpa-
 dały pod oczy widzących. Kosciuszko wynosi
 stółek pod namiot i siada. Odczas kniętania
 się Magdy prowadzi się następująca rozmowa:

Kosciuszko.

/patrując chwilę w milczeniu na Magdę:/

Poczciwe serce u tego ludu! Pro-
 szę, daj mi się przychylnie, rebym
 go wydobył z niewoli nieprzy-

praciót! po chw. głośno! Jak tobie na
imię diewczynę?

Magda.

Magda, proszę jeszcze pana
narelnika.

Kościuszko.

Ja wiem, Magdo, że gdybys ty
była chłopcem, to miałbym pod
swoją chorągwią jednego wię-
cej dzielnego żołnierza!

Magda.

Oj, święta prawda panie na-
relniku! Ja nie mam sobie w tych

czasach myślałam: czemu ja, mój
 Bore, nie jestem mężczyzną? przy-
 dałabym się przecież na coś na
 świecie. Ale cóż? nie ma na to
 rady.

Kościuszko

Hić ty bardzo Kochasz Ojczyznę?

Magda

A cóżby to za potwór musiał być,
 aby nie kochał Polski, a zwłaszcza
 matkę, kiedy ona taka nies-
 czliwa, kiedy Moskale i Pru-
 sacy ze wszystkich stron biją na

nia! - O, panie naczelniku, woda
fur wrze.

Kościuszko.

Prędko się uwijasz.

Magda.

Duchemby męciła. Ale my, pa-
nie naczelniku, damy sobie z ni-
mi rady? Prusaki nie wermu-
ją Warszawy, prawda?

Kościuszko.

Bóg się opiekował nami: że o-
tmy dni wyprzedzitem ich przy-
ście pod Warszawę.

Magda

Będa, musieli iść z Rokitkiem,
tak mi coś w sercu mówi. Kawa
juri - juri naciąganie, panie na-
czelniku.

Kościuszkę

Moya Kochana, byłby to prawdzi-
wie cud boski, gdyby tak poszli
z Rokitkiem. Król pruski sam do-
wodzi oblężeniem i jego ambicja
strasznie drasnięta, że mu się
Warszawa po sresciu blizkoty
godniach szturmowi i bombar-

clowania dotąd nie poddała, i
nimby z pod niej ustąpił, wrzysk
wpródy wszelkich sposobów, po-
musy niebo i ziemię, aby nie odejść
ze wstydem. Jedynem naszym
zbawieniem mogłoby być, gdyby
Hielkopolaska powstała, ale Hiel-
kopolaska dotąd milczy, jakby
umarta.

Magda

O mój mój Boże, co się to jesz-
cze krwi musi polać! O te Pru-
saki, o te Moskale, czego oni od

nas chcą, pociw oni wleli w nas
sua, ziemie! Pan naczelnik lu-
bi Kawa gorącą czy chłodną?

Kościuszko.

Dobre gorącą.

Mayda.

To ta, będzie dobra.

/: stawiając szklankę na stoliku w namiocie rdy.

giem: / Proszę bardzo.

Kościuszko.

/: przechodzi do namiotu i siada przy stoliku; pijąc: /

Doskonata! Wyborna z ciebie
gospodyni, Mayda.

Magda.

Bardzo się cieszę, że panu naczelnikowi do gustu.

Kosciuszko. /: popijając:/

Tak, tak, na ciężkie jeszcze dni musimy się gotować. Prusacy o crem's'gratinem dla nas przemysłowają, wyterają, wszystkie siły, poruszają, wszystkie sprężyny i gdy premie nie wystarczą, wzięją podstęp i zdradę. Oiestety! Bolesnie to wyznać, że nawet między naszymi, w samej Har-

srawie, mogą zmaterializować pomocne
do tego ręce.

Majda

Czyby się mogły zmaterializować
wynutki!

Kosciuszko.

Cała Targowica nam wroga, a
royalisty niechętni, bo w powsta-
niu widzą rewolucję i narw-
dową klęskę. Kto wie, czy juri-
dycznie nie istnieje okryty spi-
sek między Prusakami, a rdz-
nymi w Warszawie.

Magda /d. 1/

Dzie!... ten Kuba!...

Kosciuszko.

A ja na nieszczęście nic nie wiem,
co się w obwodzie pruskim dzieje.

Magda.

I to żadnym sposobem nie moż-
naby się ustreślić przed Prusa-
kami, i dowiedzieć się, co oni
przeciw nam gotują?

Kosciuszko.

Szwajcarska wojskowa prekor-
ność tu nie wystarczy; trzeba by

wykrasie im te tajemnice; może
w kwatery samego Króla, pod
słuchac i podpatrzeć, co robią, co
mówią, i z czem się kryją. A
Kto mi to powie? skąd ja się
o tem dowiem?

Małda.

Panu nadrelnikowi Romiechnie
treba wiedzieć o tem, co się
tam dzieje?

Kosciuszko.

Oh, gdyby morina, gdyby morina,
nie wątpiłbym o Warszawie!

Magda

Tak?... to taka rzecz warma?... Ja
nie nacelniku, przecież taka
prekupka, jak ja, co sprzedaje
jadło polskim żołnierzom, mo-
że takie iść do oboru pruskiego
i wołać: „Obwarzanki, kiełbasa,
jajka ser!” Przecież oni jej za to
odrazu nie zabiją!

Kościusko /: wstając:/

Dziwczyno, co ty mówisz!

Magda

Jaż jutro z najlepszymi obwa-

mankami i Kiełbasą wybiorę się
do Prusaków. Oni tam często mu-
szą przyciągać pusa, to zobaczy
pan naczelnik, jak mię słodko
powita.

Kosciuszko.

Ty naprawdę o tem myślisz?
Zastanów się, że to rzecz trudna
i nieberpieczna.

Magda

O, ja nie jestem głupia dziewczyn-
ką, panie naczelniku, o nie! Ja
potrafię zrozumieć to co wiele

i słyszę, potrafię się nawet do-
myśleć, co gdzie na spodzie się
kryje.

Kościuszko.

Ale czy ty wiesz, na co się nara-
żasz? Niech cię Prusacy złapią
choćby na jednym nierozwarinem
słówku, czeka cię jako spriega
śmierć....

Magda.

Trubienica - wiem o tem.

Kościuszko.

Nieć widziś.

Magda

o, nie chciałabym umieszać na
srebrnicy ... brr! to straszne i
szkarsadne! ... ale ufam w boską
opiekę, bo ja przecież nie zrobi-
łabym tego przez podłość, dla
pieniędzy i ryśku...

Kosciuszko

Najszlachetniejsi giną często ka-
niebnie!

Magda

o, nie bój się! ... ja już znalazłam
na to sposób. ^(n.s.) Pójdę do pana

1m. 4 Kasilewskiego, a on mi da co ma
najlepszego w aptece. 1. gk. Więc
jakie-pan naczelnik mi por-
wala? Ta myśl tak mi się uce-
piła głowy, że się jej i Krzyżem
świętym nie opęchrę. Więc jakie
panie naczelniku?... jakie?...

Gosciuszko. 1. po. chw.

Nie mam sumienia poprychać
cię do tego kroku, ale jeśli gra-
ca miłość Jędryny gna cię aż
do poświęcenia - czyni, co ci dyk-
tuje twoje serce.

Magda

Opanie nacelniku! dźię Rufe!
 bardzo panu nacelnikowi dźię
 Rufe! /słuchac' glos: "Prezentuj bron'!"

Kosciusko.

To generałowie przybywają do
 mnie. Oddał się, niech cię tu
 nie zastana, i nie mów nikomu
 nic, żeś się ze mną widziała i
~~z~~ że mną mówiła. Najciszej:
 są tajemnice, to pierwszy wa-
 runek powodzenia. Bóg z tobą.

/Magda kłeka, całuje go w rękę. Kosciusko

robi nad nią, nak krycia! Bóg z tobą,
Maydo!

Mayda. /powstaje z radością:/
Gdy mnie pan Kosciuszko po-
błogosławił, nie stanie mi się
nic złego! /podnosi przedkowi swój kos i gdy
ramięna wyjął na prawo bliżej widzi w
głębi pokarują się: Dobrowski, Łajczerek, ks.
Józef, i Madaliński.

Kosciuszko. /wita się z nimi:/
Witam was panowie! Ciebie ge-
nerale Dobrowski, Łajczere, Ma-
daliński i Ciebie księżu. Kara-

Tem was werwać aby odbyć na-
sade. Hejdrimy do namiotu.

/wchodzi z generałami do namiotu:/

Magda

/blisko kulis obracając się ku namiotowi:/

O jakże ja was Kocham, wy pol-
scy rycerze! jakże ja was ko-
cham!

/wybiega:/

O,
Koniec aktu I ²⁰

Art II

Zbrodla.

Osoby:

Manstein, general-adjutant pruski:

Irekuli, Hegier, pułkownik wstąpił pruski:

Magda.

Ks. Józef Poniatowski. Hw.

General Gajdarek.

Kapral pruski.

Kamendyner Ks. Józef

Kilku wyższych i niższych oficerów

Polskich.

I
II
III
IV } Gółnie pruscy

Pracz dzieje się w obozie pruskim
pod Warszawą

Głębi żołnierze pruscy rajzi ro-
 boty około nowej seduty. Jedni
 worią ziemię łapkami, inni ubi-
 jają, inni kopią. Roboty juri na
 ukonieniu. Na watach juri goto-
 wych stoją armaty ławetami ruw-
 cone ku wickrom. Na prowdzie sceny
 po prawej grupa świrych drow.

Scena 1.

Żołnierze pruscy Kapral.

Kapral /: przechodzi przez
 scenę wzdłuż walców, macha kijem: / Nur
 zu! nur zu! schnell! schnell!

Pana generała adiutanta tył-
ko co nie wiedać! Koniecie! Kon-
iecie! /wychodzi w drugą stronę/

1. Żołnierz.

Dobre ci tak wreszcie, Riechy
nie nie robisz, tylko Riejem wy-
wijasz nad głowami! /ubijają cię/

2. Żołnierz /wysypuje tarcę
ziemi:/ Już dosyć tego! Kreudon-
nerwetter! Już nie mogę! leżwie
mi się kryje nie rłamir, /siada
na ziemi:/

3. Żołnierz.

Lepiej ci było ze swoją Kati młó-
cić zboże w Gännsendörfie? nie-
prawda?

4. Zolnier.

He! he! Kto ter tam tenar z jego
Kati młoci?

2. Zolnier.

Bodaj ci jeryk spuchł, ty psi
pysku jakis.

1. Zolnier.

Sakramenckie rebeljanty Polu-
ki, to wszystko przez nich! Tyle
tygodni człowiek nie chę, nie

dospi; nar poci się w skwarę jar
nuda mysz, drugi nar topi w wo-
drie i błocie, jar ziaba!

3 żołnier.

A oni siebra, sobie w Warszawie
za okopami i drwią sobie z nas.

[mu:] „Kuturnia i Król pruski
„To ra mało dla Gósciuszki!”

1. żołnier.

Co to jest?

3 żołnier.

A to ich piosenka, którą sobie
w obwie wyspiewują.

2. dzień.

A huncfoty! Damy my im za to
damy! Kamień na kamieniu
nie zostanie z Warszawy! Spu-
limy i rabujemy do gótej zie-
mi!

3 dzień.

Hura! Żeby się tylko dobrać do
tej Warszawy!

1. dzień.

Dopiero byśmy ucyli, no! Te
szelmy mają dobre rzeczy u się-
bie.

4. dzień.

Dysznu u nich gonałka, a jakie
kiełbasy! fii! fii! godne lepszej
gęby niż u tych psów polskich.

2. dzień.

Wim stonice wejdrze, wsa ocry
wyje. Dyabli wie dra, kto tego
dobreka i kiedy.

1. dzień.

Mnie i niechtu go, panowie gene-
ralowie teraz coś lepsze mają
humory. Widać im coś po myśli
i chcie.

3 września.

Ja wam coś powiem

4 września.

Co?

3 września.

Kapral Tryc mi mówił, że jak
on kiedyś był na dyżurne u
pana generała Mansteina, to
pryszedł ten Polak od jakie-
gos wielkiego pana z Warszawy
a jak ten Polak odszedł, a pan
generał wyszedł do przedpokoju,
to taki był uradowany że Tryca

uszczyptał w policzek, karał Łokajowi przymusić mu wódki i powiechrzał: „Pij za zdrowie Króla Jezomości, żeby prędko wszedł do Harszawy.”

2. żołnierz.

Y to naprawdę tak było?

3. żołnierz.

Kapral Tryc przysięgał mi się na to

2. żołnierz.

Hm! toby coś znaczyło!

1. żołnierz.

Jan generał taki skąpy, karać
dać wódki! hm! hm!

4 żołnierze.

o! bodajby się już ta nasza mi-
zeria raz skończyła.

Kapral /na scenę:/

Verfluchte Kerls! jak mi który
stanie, wyłaje, bijem, a potem
dwadzieścia cztery godzin krumm
geschlossen!

4 żołnierze /naumyślnie podnie-

sionym głosem/ Zwigajcie się chłopcy,

zwigajcie! /żołnierze biorą się z nową robotą/

Kapral /: wchodzi:/

Pan general-adjutant i pan oberst
jadą; róbcie, Komu grzbić miły
schnell! schnell! /staje wyprzedzony jak
struna salutowe wchodzi Manstein i Szekuli/

Scena 2.

Q

Manstein - Szekuli. Żołnierze -
Kapral.

Szekuli /: do kaprała:/

Roboty idzie?

Kapral.

Podług rozkazu panie oberście.

Szekuli.

/:do Mansteina:/ Panie generale, pro-
szę tędy. /:wychodzą do środka reduty:/

Manstein /:do pracujących
robotników:/ Nie zaturajcie, ludzie, rąk;
dostaniecie wółki. /:patrzy przez lornetkę:/

też:pora reduty:/ Porycyja doskonale
obrona; reduta dominuje nad
całą równiną, morze nam oddać
wyśmienite usługi. /:mypatrując się

drutem:/ Ta armata grzeje nie w
ziemię; trzeba pod kółka podsy-
pać kamieniami. /:schodzą z Szekulim z reduty:/

Przed wieczorem wszystko będzie

gotowe?

Irekuli

Nieinaczej, panie generale.

Manstein

Jestem zadowolony, panie pułkowniku. Prawdopodobnie Chris w nocy jeszcze reduta pełnić będzie służbę.

Irekuli

Czy tak? panie generale....

Manstein

Chybaby zaszedł jakiś nadzwyczajny wypadek. Mój pan swój

47
pułk w pogotowie

Rekuli:

Podług rozkazu panie generale.

Manstein

Będzie to atak wcześniejszy od
wszystkich dotychczas. Już był
by czas przetrwać nieprzyjaciela.

Rekuli:

Wielka prawda, panie generale.

Manstein

Jego królewska musc' ma słusz-
ność powód być z nas nierado-
wolnym. Taka ręka na forte-

ca, jak Warszawa za długo nam się
opiera. Myśmy ten Kurnik powinni
byli, jak sprawiedliwie Jego Ró-
lewska Choci powiedziała, na drugi
dzeń mieć w rękach. To wstyd, to
hanba, żeby taka armia, jak na-
sza, wymustrowana wyegzercyto-
wana, wyekwipowana, jak żadna
inna w świecie, nie mogła dać
radości tej polskiej rękawce, tej
zbieraniu chłopów i siewców!

Prekubi.

A co mi to za generał ten pan Ko-

sciurko! Czy on to wskole Fry-
deryka Hiłkiego, wiekopomnej
pamięci, ukrył się jak my stur-
by wojskowej? Generał amery-
kańskich bouwelników i chłopskich
kosy nierów! Basam - teremtete!

Manstein.

Wierorum i niewdzięczności Pola-
ków nie mają granic. Na pierwsze
werwanie Jego Królewskiej Mości
powinni byli pod dać się pod
jego berło, które jedynie zdolne
jest wyrwać ich ze stuletniej a-
narchii i błogosławieństwo cy-

wilizacyi sprawadzić na ten kraj
barbarzyński.

Prekuli.

Dumes Viech, dummes viech! pa-
nie generale!

Manstein.

Na szczęście dla nich, a z pewnością i
dla nas korzyścią, znalieli się i
między niemi ludzie, którym ot-
warły się na to oczy, że dla nich
lepiej będzie, jeżeli w Karlsruheie
rozpoczną się lojalne, ojcowskie
razdy Jego Królewskiej Mości.

niz żeby władzami w niej byli
tacy jakobini jak Kosciuszko i
Kotłusz.

Prekuli.

Słyszalem coś o tem pranie genera-
le. Ale czy tym ludriom można
zaufać? Polacy to chytry naród;
oni przez patriotyzm udają cra-
sem i zdradców.

Manstein.

Tych ludri kłócy z nami interes.
Oni są teraz w tej optykanej al-
ternatywie, że mają do oddania

albo sakiewkę, albo sakiewkę i
rybie. Naturalnie wolę oddać
sakiewkę nam, niż sakiewkę i ry-
bie wyurządanej rewolucyi.

Prekuli:

Teraz wrumiem, panie generale!
teraz wrumiem! To jasne, jak
słońce.

Kanstein

Buab! pan za tem ze swym puł-
kiem na drisiejsza noc gotawy.
Bo, jeżeli z Warszawy nie przyjdzie
odwołanie ostatnich wiadomości;

to jeszcze chrząstaj.... Zresztą słuchaj
pan bacznie na sygnał alarm.
mowy i nie kładź się spać:- Me jeszcze
jedno.

Frederik:

Czy pan generał rozkazuje?

Manstein.

Ten ciur, który dotychczas ukrywał
robotę kół redukcji przed oczami
nieprzyjaciela, za nadziejami
zmierzchu trzeba wycofać.

Frederik:

Rozumiem, panie generale!

Manstein

Nasz ogień z tej baterii pójdzie

prosto na Towarunki. Będzie to
niespodzianka dla panów Pola-
ków.

Prekuli:

Gła! ha! ha! miła niespodzianka!

Manstein

Teraz wracam zdać raport Jego
Królewskiej Mości; pan tu przy-
glądaj się ostatnich robót. - Servus!

Prekuli:

Gehorsamster Diener, panie ge-
nerale. /salutuje/

/Manstein wychodzi na lewo. Prekuli po jego

odejściu wchodzi do reducty i przyglądając się

robocie, powoli wychodzi z reducty na pra-

wo. To chwili słychać jego głos z sceny:

Krucyfiks nachł^amal!... co to jest?

Karę cię wplyby skuc'!! nie umiesz
Lopata ruszac! Basamteremtete!

1. Żołnierz.

Oh! ten nie sponuje, jak w rękę
upadnie. chciałbym się w te-
dy dostać w jego ~~re~~ Tapy.

Scena 3.

Żołnierz - Kapral - Marycha.

Marycha /za sceną/

Obwarzanki, jajka, Riekbasa, ser!

/wchodzi z prawej ponownie reducy:/

Kapral.

/przybiegając do niej z łoscią:/ Sukra-
mencka!... Halts Maul!... cicho!
pan oberst tu są.

Magda.

Prepraszam was, panie Kapral,
bardzo prepraszam.... będę się
sichutko sprawiać: /odchodzi do wł.
niemy robizcyek w reducy:/ Gut Morgen
obwarzki, Przywitałam was
świeżutkie obwarzanki i Riekbasa,

ze Róś mógłby jej dać gęby Łotnie.
nerbliraję się do niej bioną towar.

1. Łotnierz.

Daj, Margda, daj!

2. Łotnierz.

Jesc' się chce, czekalis'my na ciebie.

Margda.

O, ja o was nie zapomnę, robacz.

Ri. do kaprała: To dla was Rielbaska
 wyborna, fajn! zato że mi po-
 wolicie utargować.

Kaprał.

Zpakuj ją tam!

Magda.

/wklada mu w tylną kieszeń fraka moją chleb/

Ho, ho, to wyscie tu znówu coś nowego zrobili. Przed trzema dniami tu nie nie było.

4 żołnierze.

Napociliśmy się, ar ha! ale ter ta bestya /
(największa ze wszystkich reduktu.

Magda.

Żołnierki na niej ładnie ustawiliście!... tyle ich tutaj! /opowiadamy o ra

scenę / ^{d.s.} os'mnasć.

4 żołnierze

Same dwunastofuntowe.

Magda.

(d.s.) Dwunastofuntowe! /patruje wgłębra
reduta! Ojej; a toć to staż tak blis-
ko Powarki wiecie!

1. żołnier.

A podobno, że to Powarki!

Magda

Teraz po tej ciężkiej robocie, to
choć tydzień będziecie lecieć na
brzechu?

1. Żołnier.

Kaduk tam wie! Jest befeł, żeby

się na Rórk z reduty nie oddawali;
to mogą chciś jeszcze zabębnić na
nas pod gwer.

Magda.

Jeszcze chciś!... Biedne wy robaczki
z taką straszą!

4 Złotniarz.

Masz recht! Magda^{d)}, masz recht. Jak
się tak człowiek uriaje, to nawet
twój buriać by mu nie smakował.

Magda /d. s.:/

Próbowym ci oczy wydrapała.
obrydły Szwabie!

2. żołnier

Hej, drewnucha! daj mi jeszcze
z pół koka pieluchy i sześc' jaj.

Magda.

Ej, panie wojak, wczoraj nie ra-
placiliście, a dziś tyle nabieracie!
- co to będzie?

2. żołnier

Co to będzie?... Ot, to będzie! Wiem

pełnymi garściami z kosa Magdy i zordaje

między żołnierzami! Masz Müller! - masz

Schulze! - masz Schmidt! - masz

Mayer! To ja wam wszystko da.

je, za to nie potrzebuje nic
płacić. /biorąc mowu i rozadając:/ A to
dla mnie!

Magda. /trochę tem oburzona:/

Panie wojak, co robicie?

2 żołnierz.

Widzisz przecie co robię: biorę.

Magda.

Ala to moje!

2. żołnierz.

Twoje? Głupiasz ty dziewczuch!

Twoje? Zabratem ci, to moje i

kwita! odpeluj sobie teraz do Pa-

na Boga. /wołanie się s'mięg./ To
wszystko do kół /robi ruch ręk./ to
nasze, i co macie w domach i
skryniach, to nasze. Możesz to po-
wieścić tym rebelantom w War-
sawie, że jak Warszawę wezmie-
my, to ich zostawimy w jednej
Roszuli. /do żołnierzy./ A co, kamraci,
czy wam nie lepiej smakuje, że
za to nie trzeba płacić?

1. żołnierz.

Masz recht, lepiej smakuje!

3. żołnierz. /zapada gł./

Co lepiej, to lepiej!

4 dniem.

Hi, hi! ty Moryc masz zawsze pa-
radne koncepty!

Mayda

Ł. wytar tylko zantupeci? Ja wiem,
że jak nie chris, to mi oddacie pō-
ziniej, nie wsrystko, to trochę. Ha!
ciężkie crasy - byle handel sredit!

2 dniem.

o, kiedys taka zgoolna i kielba
se masz fein, to dla ciebie zrobi-
my wyjatek. Jak wer'miemy

Warszawę, przyjdź do nas, a my
pokarmimy się honorowo.

Magda /z ukrytą ironią:/

Jak wermicie Warszawę?... to
jakbym miała w kieszeni!

Scena 4.

Żołnierze - Kapral - Magda - Srebrni

Srebrni: /wychodzi z prawej

poniżej wąław:/ Basamte remtete!

Kapral!... Co to za bazar: Kręci
się między żołnierzami?

Kapral: /przybiegając do

niego:/ Melduję pokornie, panie

oberszt, to przekupka, w imię cię
sprzedaje.

Prekuli:

Itu porwolił!... Holuj się tu rurar!

Kapral. /idzie w głąb d. s:/

Żeby tyłko nie było jakiej biedy!

/do Magdy/ Driewczyzna! pan oberszt
kazał ci przyjść!

Magda. /przebiegnie do siebie/

Ojej! /gt./ Pan oberszt?... Jestem na
workary pana oberszta w tej chwili.

li. /bliź się przedko:/

Prekuli:

W ty za jedna?

Magda.

Prekupka, proszę jasnie pana
obersztu.

Prekuli:

W tu robisz w reducie? Czy wiesz,
że tu żadnemu cywilowi nogę
stać nie wolno.

Magda.

Nie wiechiałam, proszę łaski pa-
na obersztu, że ja jestem cywi-
lem. Ja już nieraz byłam w ob-
szę u panów Prusaków, to tam,

to owdzie, i przymuszę im rzuwre
giadło na sprecdar. Panowie
zielnie me bandro sobie je chwaliq.

Prekuli.

Q Kapral, czy to prawda?

Kapral.

Tak jest, panie oberst, ona ma
dobry towar.

Prekuli

A skąd ty przychodisz?

Magda.

Q Warszawy, proszę jasnie pana
obersta.

Prekuli:

Z Warszawy... /d. s./ Ona się tak
otwieranie do tego przyrzuca! /gł./
To ty zamiast Polaków w War-
sawie chciało sprzedawać, przy-
musisz je tutaj dla Prusaków?...
Hm, hm! wiesz ty, że to mocno
podejrzane.

Magda.

Oj, za przeproszeniem pana ober-
sta, to bardzo miło prosta. Te
rebelanty warszawskie, to same
holysze, bez grosza przy duszy.

Karibyby chciał brać, ale za darmo,
i jeszcze naburcza, i narzeka, i
otłowięka, bo oni się przecie biją
za wyrytne, to im się wszystko
należy. Ale ba! co mnie z tego?
Ja z tego ryję, co zarobię, a jakbym
jeszcze miała dopłacić, to dzięki
je za to. — Panowie Prusaki, to
co innego; metelni ludzie; co który
wer'mie, za to zapłaci. Ja też
wolałabym panom Prusakom spie-
dować.

Prekubi

Jest logika w tem co mówisz. Ale
ty pewnie jesteś patriotką?

Majda.

Ja rozumieję co znaczy, brewar-
ka, praczka, kufciarka, modniar-
ka; ale jakże to memiśto patri-
otka, to nie wiem.

Frekuli.

To ja ci wytłumaczę. Oto ty kry-
czysz razem z drugimi w War-
sawie: Vivat pan Kościusko!
Wiek zginął. Prusaki! Wiek
zginął. Ojczyzna!

Magda.

Ju, proszę pana obersta krycie
tak: Obwarzanki, kiełbasa, jajca,
ser! Obwarzanki, ser! i tak się
tego nakrycie przez cały dzień,
że mi aż chrypi w gardle, i co
innego krycie' już mi się nie
chce.

Prekuli:

Oho, no, to ty wcale niechę masz
tutaj! /pokazuje na czoło:/ Ty nie warty
jesz za tę waszą opryrma?

Magda.

Ojczyzna dobra dla panów, nie
 dla takich biedaków jak ja; mnie
 ojczyzna tnie włosy nie kupi;
 to i ja sobie o ojczyznę nie łamię
 głowy. /d.s./ Ojczyźnie, że ty mnie
 zmuszasz do takich bluźnierstw.

Prekuli. /d.s./

Dummes Viech, aber dabei eine
 ganz geschickte Person! /głosno/
 co, słuchaj! ja tobie porwałam
 spowiedź tu i otwieram, sko-
 wim przynosisz dobre jaśło,
 bo i otwieram lepiej sobie podję,

tem się i bije lepiej; ale pamiętaj
sobie, gdybym cię złapał kiedy
na cze, aby mi się nie podoba.
Co, jakem oberzt Szekuli, karę
cię bez pardonu basam ^{re}temtete!
powiesić na pierwszej galerii.

Magda.

A cóżbym ja śmiała robić, aby
się panu oberztowi nie podoba.

Co? Taką biedną przekupkę, jak
ja nie może nic zrobić, za aby
się srebro nicy obawiała. /dotykaję

się gorsetu. ^{d.s.)} Mam tu obronę... Mojego

trupia moglibyście powiesić,
mnie nie!

Prekuli:

Wo, marsz! idź sobie!

Magda.

Dziękuję pokornie panu ober-
struwi. Wskazywany się bardzo nisko, od-

chodzi do wewnątrz. Tam jeszcze to ^{porządkuje} ~~sprowadza~~
^{w swoim kierunku} ~~im dalej~~; to ^{liwy sobie} odbiera pamięć, cześć nuci-

jęc budujące spożycie i nadstępujące serce.

gołnie co mówi Prekuli:/

Prekuli:

Kapral! /kapral zbliża się/ Poślij

człowieka do Kapitana Hebesa,
niech przyjdzie do mnie razem
do mojej Kwatery. !kapral wychodzi
na lewo:!

Sreku! !wychodzi do reoluty
przygląda się w różnych punktach robocie:!

Tu już wszystko w porządku.

!Kapral !wraca salutując:!
Meliduje pokornie, pośladem.

Sreku!
Zaprowadzić tych ludzi na
drugą stronę wątku; tam jeszcze
trzeba nadzypać i ubić ciemę.

Pamiętaj, żeby wszystko było
gotowe koniecznie przed nocą.

Już przyjdzie jeszcze kwinternować!

Rozumiesz, co to znaczy?

Kapral.

Rozumiem, panie oberst.

Przekuli.

Marsz! Słuchaj jeszcze. Świeżego
konia przygotujesz mi na noc.

Kaszer - pistolety w ołstrach.

Kapral.

Podług rozkazu, panie oberst!

Przekuli.

March! ! Kapsał odchodzi do żołnierzy

wydaje im rozkazy, Żołnierze ze swymi

narządami wychodzą po chwili z nim w

daleką część rezerwy na prawo!

Mayda ! wygła niby licze-

niem pięćdziesiąt w głębi d. s. / Los się bar-

dro na chłopską noc gotuje!

Prekuli

Panno bawdro. ! patrzeć w niebo! Od

zachodu idą, ciemne chmury. Ciem-

na noc przydałaby się nam chł-

siak. ! odchodzi na lewo!

Mayda.

/nabierając się do odejścia:/ Będzie miała
dris' dość nowego powiechrieć
panu Macielnikowi. Bore dro-
gi, jakir wiecher się rusza!

/oddalone gromoty potem błyskawice, w ciągu
następnjej sceny - burza coraz bardziej się
wzmaga. Magda ramieniem odejść na pra-
wo kóło drzwi i spotyka się oko w oko z Ja-
kobem:/

Scena 5

Magda - Jakob /w końcu:/ Treich
zotniemy pruskiech.

Magda.

Kuba, ty znówu tutaj!

Jakób.

Ty Magda, tutaj? ! patrz sobie chwila

! w oczy!

Magda ! chwytaj go za rękę!

Chyba mię oczy mylą!... Co ty tu
robisz?

Jakób.

A ty, co tu robisz?

Magda.

Przyszłam sprzedawać swój to-
war Prusakom. Ale ty tak stu-
rysz w Rosyńskich?!

Jakób.

Ho, ho, powiedz to głupiemu, nie
mnie! Przystas sprzedawać swój
towar Prusakom, - ty?

Magda.

A pociś ty tu przyszedł, ja wiem!

Jakób.

Wiesz?... wiesz?... Ej, Magda, to rze-
ka ciebie! Pójdziesz do Warszawy
i powiesz tam co wiesz?

Magda

Powiem - jak będzie trzeba.

Jakób.

Mayda, teraz ja cię trzymam, jak
ty mnie niedawno! Tylko kny.
kne, na Prusaków i powiem, res-
ta przysła na przesłuchanie...

Mayda.

Ha, wydałeś się sam! To ty tak
dobrze jesteś z Prusakami, że
ci na słowo uwierzę?... Kuba,
wiedzę, teraz jasno: ty jesteś
zdrajca!

Jakób.

Milcz, przekłeta dziewcyro, bo
ci Rosie potamię! Milcz, bo za-

wolałam Prusaków!

Magda.

To sobie wólej, i powiech im, że
tu przyszła wyspiewować, co
oni robią i co zamierzają.

Jakob

To ty się nie boisz?

Magda

Nie boję się niczego; mam kry-
ste sumienie! Ale ty się boisz,
żebyś nie powiechiała w Har-
sawie, że zdradzasz swoich i
Prusakom nosisz wiadomości.

Ty byś się pod ziemię teraz schował,
boś dyabłu duszę sprzedał.

Jakób.

Tys się wściekła, Magda!... Zre-
sztuś się, jak chcesz, ja takie ro-
bię swoje.

Magda.

Nie zrobisz! Ty byś przedsięwzię-
moim trupie, bo ja cię nie pu-
ścę. Kto wie, jakie ty masz
wiadomości! Jedno twoje słowo
moje rodzinie oddać Warszawę w
ręce Prusaków!... / gwałtowne błyskawice

wice i huk! O, jeżeli tak jest, Boże,
 rzeźnij swój piórn na tego czo-
 wieka!

Jakób.

Magda, nie mów takich rzeczy!
 nie wyrywaj na mnie Pana
 Boga!.....

Magda.

Musiates drogo sprzedac się Pru-
 sakom?... dali ci pewno za to
 tyle złota, ile sam zarobiysz?

Jakób.

A ja się nie sprzedam Prusakom;

oni mi nic nie dali.

Magda.

Nie sprzedajes się? Hiee tak ich
kochasz ze miłości dla nich, chcesz
im pod miecz wyderć swoich ro-
daków?

Jakób.

Jaby m Trusaków w Tyńcu wody
utopił, gdybym mógł. -

Magda.

Tak mówisz?... To ty more nie
jestes taki sty człowiek, jak mi
się wydawało? More ciebie kto

do tego namówił, more cię otu-
manit i skusił jak czarst gnesz-
na, duszę? Powiechr Kuba, po-
wiechr - proszę cię!

Jakób.

Ły, daj mi spokój i puść mię
swoją drogą!

Magda.

Żebyś poszedł do Prusaków i
zaniósł im swoje wiadomości?...
Nie, Kuba, nie, to być nie może!...
Hejch w swoje sumienie, porwar
co chciales uczynić, a dyabeł us-

ta, pi z twojego serca. /: Brama się wzmacnia:/
Słyszysz, Kuba? tam z nieba Pan
Bóg gromi złym i niegodziwym
ludziom. a ty bylbys najgorszym
ze szkodniarzy, gdybys swój za-
miar do skutku doprowadził.
O Kuba, zastanów się, co bys ty
zrobił! Imier swojego radcę mógł-
bys Karszawę oddać w moc nie-
przyjacielowi; a z Karszawą
upadłaby i ojczyzna. Wszak
w zygemy w Polsce, dostalibys
my się w niewolę, nie tylko my

teraz ale i ci co po nas się uw-
 dru, o prier lat more sto, more
 dwiescie, more więcej; musieliby
 słuchać obcych panów. Równy się
 przed najbliższymi i ich sługi;
 nie byłoby im wolno wyznawać
 swojej wiary, mówić swoim ję-
 zykiem, mieć swoich przedków
 i bohaterów. A ile razy chcieli-
 by skruszyć swe Rajdany i po-
 karać światu, że są Polakami;
 to wrogi męczyliby ich na tor-
 turach, ramiłali w zimnych

Łochach, pędzili na wygnanie
w Kraj daleki; bili knutami i
kijami i wieszali na szubienic-
ach. O, pomysł tylko Kuba, ileby
to nieszczęście na nas spadło, gdy-
bysmy stracili Ojczyznę! ileby to
krew nasza się wylała, ile łez po-
płynęło, na jakie męczarnie by-
liby skazani i ojcowie i matki
i mężowie i żony i starcy nad
mogilą i dzieci w kołyskach!
Kuba, przecier ty to rozumiesz
i nie będziesz chciał braci na swo-

je sumienie tak strasznej zbro-
dni?

Jakob.

Przełamać miłość Boga, prze-
stać, Magda, bo mię coś klawi
w gardło! Nie, już nie wytrzy-
mam więcej!... Niech się, co chce
dzieje, powiem ci wszystko,
jak było, i co miałem zrobić.

Magda.

Och, mój Boże! Powiech mój
Kuba, powiech! zobaczysz, to ci
ubij. Nie prawda? Już się do-

bre domyślałam, ktos ciebie
namówił?

Jakob.

Ljadłas, Magda. Mój pan, księ-
żę Michał Poniatowski.

Magda

O majstrowsy Jeru! roduony brat
królewski! Jcór on tobie karat
robii, powie dr mi.

Jakob.

Z jego workaru byłem w oborze
pana Kosciuszki, by przepatrzyć
co się tam dzieje, - przypominasz

sobie ?

Magda.

Och, mnie od rana coś wteczy tknę.

Co - i co ?

Jakob.

Nastroszyłam mnie i wynios-

łam się z niczem w przedrey.

Magda

Co jeszcze więcej ?

Jakob.

Dwa razy nosiłam od księcia
Michała kartki do pruskiego
generała.

Magda.

O Jezu Maryja! No, a chisiny masz
takie kartke?!...

Jakob.

Mam. /:wyjmuję:/ Niech i dzie na
wszystkie strony wiatry. /:chce po.

dneci:/

Magda.

Stój, Kuba! Cóżbyś ty zrobił naj-
lepszego! Ta kartka może rba-
wić Wierszawę... tę kartkę tre-
ba oddać panu Kosciuszce, albo
któremu z naszych generałów.

Jakób.

Ja nie śmiałbym stawać przed
nimi z tą kartką.....

Magda.

Daj mi, ja im ramiosę. Z tej
kartki mogą się dowiedzieć,
co Prusacy wieczą i skąd nam
grozi nieberpieczeństwo. Daj mi
ja!

Jakób.

Masz. Zrob, jak powiedziałas.
Ale co ja teraz z sobą pocznę,
nieśreśny? gdzie się obrócić?

Ha! wiem już! Teraz już napra-
widę, pójdę do Rosyńców pana
Kosciuszki.

Magda

Pan Bóg wysił i wyratował
twoją duszę, Kuba! Słuchajno, ty
nie raz oberwałeś odemnie kuta-
kiem... już teraz sama ciebie po-
ratuję... chcesz? /ratuję go/

Ja Rób.

Ty dobra jesteś dziewczyna, Mag-
do, ty cię rzysz się z mojej skrupy.

Magda.

Od teraz biegnijmy gdzie najbli-
żej do naszych.

Jakób.

Najbliżej do Powąrek!...

Magda

Tam generałem Księżę Józef Po-
niański?

Jakób.

Księżę Józef? Jemu nie można
oddać tej kartki....

Magda

Kasnie jemu. On pierwszy po-
winno o niej wiecieć! Chodźmy!

Alter to deszcz leje jak łebna i tak
strasznie ciemno się zrobiło!

1. Idąc od przodu na prawo. Słychać gromoty,
Z lewej strony nadbiega truch żołnierzy - z Rawa-
binami w ręku!

1. żołnierz. / Krywcy za odchodzący.
cy mi! / Halt!

2 żołnierze.

Jakas kobieta!

3 żołnierze.

To przekupka z Warszawy.

2. żołnierz.

Tamta była sama jedna, a tam

biegnie kuwoje ludri...

1. Złotniem.

Dalej za nimi!

1. wybiegają na prawo. Po krótkiej chwili sty-

chac' za sceną, głos: / Halt! halt! / a potem

strzały karabinowe: /

o
Koniec odsłony I aktu II ²⁰

Art II

Outstoma III

Kwatera księcia Józefa na Powązkach.

Obszerne, wysoki, ryzujący pokój nakry-

ty narzecz dywanami dywanami ma-

katami i.t. p. udekorowany. Po ścianach

patasze pistolety i.t. p. Na lewo na pro-

dzie sceny duży stół na którym leży ro-

liona mapa luneta i przybory do pisa-

nia. W samej głębi na prawo inny stół,

przy którym kilku oficerów gra w karty.

Kilku innych, to siedząc, to stojąc, wymu-

ją się rozmawiać. Więcior. Na obu stołach

świece zapalone, butelki z winem i kielisz.

Ki: /

Scena 6.

Książę Józef - General Łajczerek

! siedzą osobno przy drugim stole: / Oficer.

wie z ich swity / no mniej: / Kamerdynier.

Łajczerek

Burza już uciła. Czas mi po-
regnać Księciu.

K. Józef.

Jeszcze nie, mój generale! Kpraw-
dzie wiem że tylko burzy zaw-
dzieć ciem twa wzięte, ale mi-

Loby mi było dlużej cie u siebie
wiebrieć.

Łucjusz

Książę takie wyjeridusz dris na
kolacyę do Łamku.

H. Jurek

Muszę! Król napast się Koniecz-
nie tego. Podobno jakas uwrocys-
tos' domowa, imie niny cy uw-
driny pani Grabowskiej. Wie
bardzo tam bywa rabawnie i
scisle mecy biorąc more nie po-
winienbyś oddalać się z oboru,

ale ponieważ to tylko diesięć
minut drogi, na pierwszy syg-
nał, jestem znów na miejscu.

Luzicki.

O ratem czas pier...

W Zóref.

O, jeszcze dłużej czasu, na Łamku
ryj więcej w nocy niż we dnie.

Jeżeli chwile, generale. /popijając

do niego! Za twoje zdrowie!

Luzicki.

Dziękuję Mości Księżu. /pije! Proszę
odejście Mokronowskiego pory.

czy Księcia jest teraz jak dom,
w którymby usz nięto jedną, scia-
nę.

Ks. Górf.

Prawda, rostatem osłabiony od
prawego skrzydła. Ale muszę
przyznać że szacelnik nie mógł
robić inaczej. Treba było ko-
niecznie, nawet w tak trudnem
położeniu, posłać te parę tysięcy
ludzi na Litwę, skąd nowy nie-
przyjaciel nam zagroził. Nam
ręko od niego pewne wynagrodzenie

Lajzerek.

Municipalność?

Ks. Jurek.

Tak jest, - na każde zawołanie
obiecał mi nacelnik przysłać
w pomoc całą municipalność
osiemnaście tysięcy ludzi.

Lajzerek.

To coś znaczny! Choc' to wolontaria-
ryzm, lecz się jak stary żołnierz.

Kamerdyner.

Wychodzi głębiej, zbliża się do Księcia / Kars-
ta Księcia Pana reprezentacja

Żyzierek.

A wiesz księżu?

Ks. Żurek. /do kamedynera/

Niech cię Bóg. /Kamedyner wychodzi/ Nie
mają mi generala, że mi tu daleko
przyjemniej z wami, niż tam, a
mogę nie jechać najmniej jeszcze
gwadine. /Wstają ściskając się za ręce i bli-
żąc do stolika grających/

Ks. Żurek.

Komu tam fortuna sprzyja?

I Oficer z grających.

Nikogo jeszcze za starego fawory.

27
ta nie obrata.

Luzyczek.

Kalcydzie panowie dotąd a-gwo
Marte i gotowa was tak ^{jać} ~~robie~~,
nie noc, ale pruska Kanonada.

Ks. Józef.

W tym wściekłym ogniu prze-
pół dnia, chyba już drżąc do-
droż sobie spokój.

Luzyczek.

Tak księżo myślisz? Mnie ter-
się zdaje, że oni chyba ostatka-
mi gonią, bo strasznie rzytkują.

! Książę i Łajgerek przy patują się grzącym.

drzwi w głębi mu wpuść się wtwie sąg. Wiedec

Kamendynera, który wstrzymuje chęć

wejść Magdę!

Kamendyner.

Powiedziałem ci nar: nie można!

Jedr sobie! Książę pan ma gości:

Magda. /: trzymając drzwi

zamyka: Chciły sam Król był u Księ-

cia pana, muszę się z nim wi-

dzielić, przełk, Koniecznie!...

Kamendyner.

Moresz przekazać!...

Magda

Nie mogę. /podniesionym głosem/ Ja
przychodzę z roboru pruskiego.

Hrysty

Có? roboru pruskiego?

Ks. Józef

Chodź tu diewczynko!

/Magda wchodzi. Kamerydener wika za drzewami,
które zamknęły/ Chciałabym
się widzieć?

Magda

Tylko na osobności mogę księ.
ciu panu coś powiedzieć.

Ks. Jurek.

Panowie damykie - zdaje się coś
warnejo, muszę się z nią poro-
mówić. /: do Magdy! / Proszę cię tutaj!

/: Postępuje z Magdą na front sceny na lewo.

Zaznacz rozliczami w głębi; niektórzy grają
ciężko!

Ks. Jurek.

Och, tyś umociona do nitki-
drysza cała!

Magda.

To nie!... leciałam tylko w tchu!...

Ks. Jurek.

Mówiłaś, że przychodzisz z oboru
pruskiego.

Magda.

Tak jest.

Ks. Józef.

Masz mi coś powie dzieć?

Magda.

Oh! Gdybym nie musiała, nie
powie driałabym tego nigdy i
nikomu.... I księżre pan się nie
oburzi....

Ks. Józef.

Coty mówisz? Macrego bym ja

miał się obrarić?

Magda.

Prawda, księżu pan nie powi-
niem się tem obrarić; a moim
obowiązkiem, wyjawic całą
prawdę, choćby księżu pana
serce rabiowało.

Ks. Józef.

Mówisz zagadkami... Prędeje do
mocy!

Magda.

Więc księżu pan mi daruje...
taka jestem pomniejszona... Więc--

przed godziną resztą się tu
pod oborem pruskim z Jakubem,
strzelcem od Księcia Michała...

Ks. Józef.

Mojego stryja?

Magda.

Tak, stryja Księcia pana

Ks. Józef.

Jac?...

Magda.

Przyznał mi się, że ranosił do
pruskiego generała Rikera i w
karcie pisanych przerw....

Ks. Jurek.

Przez mojego stryja?!
magda.

Magda.

/potakująca głową, ze spuszczone miocrami po-

cichu:/ Tak Księżo Panie!

Ks. Jurek.

Gdzie jest ten człowiek?

Magda

Nie ryje. Gdyśmy uciekali: Pru-
sacy strzelali ra nami, i Kuba
zaledwie doważył się do na-
szych forpwart, wyrzucił ducha.

Ks. Jurek.

Ch. diewczyno, ty kłamiesz i
wdałaś się w jakiś niecrysta-
sprawę! W takich rzeczach gło-
sownemu twierdzeniu bez do-
wodów się nie wiemy.

Majda.

O kłamie?! Gdybym wpródy
paznokciami serce sobie z pierse-
wydarta, nimbym się dopus-
ciła takiej chydy!... To jest
ostatnia kartka, którą Kuba
dusi ranosił.

Ps. Józef.

/rozwiązanie sparmatyzacji kartki/ Wielki

Bore, to jego pismo! tak jest,
jego pismo! /czyta orybek drizym re
urusseni glosem:/ „Potwierdza

dawne wiadomości. Potwierdzenie
nie wymienione. Przyjmuje na pra-
wem skrydle osłabiona.... Książ-
kę na „Lamkę”... Ha!... i mnie
w to w mieszał... Dział o północy
M. P. /zglasnym krykiem:/ Zdrada!
najoczywistsza zdrada!

/Graszy oficerowie rzucają karty, powstają.

Wzrywają patnią z ciekawością i przetrwaniem

na Księcia:

Książceki oficerowie.

Zdrada?!

Ks. Jurek.

/pomyśleć przedko do oficerów:/ Młodzi
panowie! Książce Michał Poniatowski dał nieprzyjacielowi
wiadomości o słabych punktach
naszej obrony w celu ułatwienia
mu zdobycia Warszawy. Tris'o
połnocy nastąpi szturm. Po-
niewar naszą to samo narwis-
ko, co Książce Michał, poniewar

jestem jego bratanikiem, uwar-
łem na obowiązek honoru powie-
dzieć panom całą prawdę. A
to jest dowód. /wrzucił kartkę na stół./
Macie, czytacie! /d.s./ Co za kani-
ba, co za kaniba!... Bore, za co
mnie tak karesz!

Mayda. /potrząsł podbr-
wem na ks. Jörefa./ Ach, jaki on pięk-
ny tenar ten książę Jöref!

Oficerowie.
Zdrada! zdrada! /raczy najg się zbie-
rać, niektórzy przypasują natarcie i t.p. potem

opwiera trzeci rekwizyt Łyżgerka wybiegają
jedem po drugim głębia; ze sceny słychać
jeszcze ich głosy: / Godrada! - Księżę
Michał! - Do broni!")

Ks. Józef. / do Łyżgerka: /

Panie generale, donies' o tem jak
 najprędzej Najwyisze mu cka-
 relnikowi. Powiechr mu o wsry-
 stkiem - o wszystkiem!... / patnyc
na swój zegarek kieszonkowy. / Godrima
 drzewiasta... Try godrimy czasu.
 Pójde teraz bronic' honoru, a po-
 tem wracam tu, bić się za ojczy-

rne. Do wieczenia! /podaje mu rękę:/

Luzarski.

Straszna rzecz! Do wieczenia

Mosci Rsiżre! /wychodzi pospieszenie
swymi oficerami:/

R. Rsiżre.

/do kamerdynera, który przed chwilą wszedł:/

Kuracja! /kamerdyner wybiega:/ Teraz

na Zamku, do króla! /rabin Rsiżre

kręci się do króla i zbliżywszy się do króla, chwytając

za rękę:/ Ty ze mną! /wychodzi pędem

głęboko. Za sceną pod oknami słychać od nie-

jakiego czasu powtarzające się pojedyncze głosy:/

Zdrada!... Księżu Michał!...

Zdrada!" /: przytem szereg broni przebie-
 gających wojskowych i w koncu łebnienie:/

Koniec aktu II^{go}

Art III

Nie ramku Królewskim

Osoby:

chmura Król Stanisław August. *lat przeszło 60*

korona Pani Grabowska. *40 lat*

ciężka Pani Hetmanowa. *siostka Króla* *u siebie króla*

świat Książę Józef Poniatowski. *lat 31*

świat Magda

- Koniuszy kor. Piki.

- Oficer gwardyi Królewskiej.

- Kamerdynier pani Grabowskiej.

- Deputowany mieszczanin

Dwóch innych deputowanych.

W ramkach królewskim wspaniałych
wymalowanych przez panią Grabowską. Sa-
lon oświetlony. Po prawej ręce duży stół okry-
ty kobiercem, na nim różne drobiazgi i
przybory do pisania, po lewej obrotowa,
miska sofa. Drzwi w głębi i po obu stronach.

Scena 1.

Król - Pani Hetmanowa - Pani
Grabowska.

Król stoi przy na wpół uchylonych drzwiach
na lewo, zegnając się z kimś za sceną. Kobiety
siędzą przy stole, patrzą w stronę Króla.

Król. / mówiąc za sceną. /

Bonne nuit, mon frère. / odchodzi
porwali ode drzwi i wromysleniu usiada
ciężko na sofie. /

J. Grabowska / do Hetmana /

Drimny ten Książe Michał! tak
 nalegał Kiechys' na króla, żeby
 chis' karał dać okarać, kolar-
 cyk i Księcia Górefa na niego ra-
 prosił, a ten sam tak wreszcie,
 mimo naszych próśb się oddala!

J. Hetmanowa

Hydował mi się, niewytkle roz-
 targnionym; ciałem był międy

namu, lecz myśla, gedrieindriej

P. Grabowska.

edch! w tych ciężkich czasach, w ja-
kich żyjemy, nawet tak silny i
tętniwy umysł jak księcia, może
się rachować i rozstrzelić.

Król / podnosząc głowę /

Czy wiecie, co mi książę Michał
mówił, tuż przed odejściem.

P. Grabowska.

Cóż takiego?

Król.

Myśla i myśla o tem, i w głowie mi

się to pomieścić nie może. efi
 mniej ni więcej mówił bawiem.
 że pniecruwa, ~~że pniecruwa~~, że nie
 długo los nasz na lepsze się od-
 mieni.

J. Gletmanowa.

Proiby dał! - ale jakim sposobem?

Król.

Tym - mówił Książe Michał dalej
 - że zdaje mu się mocno, pewnie,
 że Prusacy prędzej niż się kto
 spodziewa zdobędą Warszawę.

J. Grabowska.

To w istocie mogłoby dla nas być
bawieniem.

P. Gletmanowa.

Bolesna to przecież rzecz wiecieś
swoje nadzieje związane z powo-
dzeniem i zwycięstwem nieprzy-
jaciela.

P. Grabowska.

Gdy jednak nie ma innej nadziei?

Król.

Prawda, gdy nie ma innej na-
dziei! Bo gdzie i wrem jest in-
na? To rzec, jakie teraz wiecieś.

my, to przecież straszna męczar-
nia! ciągle dnieć! mieć ciągle
przed oczami obrazę detroniza-
cji, więzień, rewolucyjnych
sędziów i krwawego szafota, — no,
to świat może obmierzać i roz-
pacz ogarnąć serce!

J. Gletmanowa.

Te straszne sceny, jakie odegra-
ły się w Paryżu, nie wierzę, aby
u nas mogły się powtórzyć.
Charakter narodu sprzeciwia
się temu. U nas Ludwik XVI

nie zginałby pod gilotyną.

Król.

A jednak przyznasz, że Polska
zanarodziła się już mocno rewolu-
cyją od Francji. Stan rzeczy od
kilku miesięcy gwałtownie się
odmienił. Jestem tutaj i narzy-
wam się Królem, ale nie mam
władzy i znaczenia na tyle - sa-
mowładnym panem, niby dyk-
tator ludowy, jest pan generał
Kosciuszko. Mamy w Warszawie
rodę najwyższą, narodową i

najwyższy sąd kryminalny zupełnie tak samo, jak jakobiniski Paryżma Konwencyę narodową i trybunał rewolucyjny. Dla dopelnienia podobieństwa, kryjui nie jestem więzieniem takim prawię, jak Ludwik XVI w Temple? Za mury tego zamku prawię mi się wychodzić nie wolno. Najwyższa rada Karała mię rawiadomic, abym dla usunięcia wszelkich przyczyn do podejrliwości ludu nie wy-

perchiał na okapy! Porumiecie,
co się pod temi delikatnemi ra-
dami ukrywa? „Dla usunięcia
podejrzeń!” – a więc mogą być po-
dejżenia, a jeśli będą uznany
zdradca, to....

P. Grabowska.

o! do tego nie mogłoby przyjsi,
nie mogłoby przyjsi! Och, nie
koniec, nie koniec, mój nieszczę-
śliwy Królu!

Król.

o! do czego zmieniło to niek

kremne doniesienie, jakie robi-
 ła Greta rydowa, drukując
 moje narzeko między tymi;
 w braci pensję od ościennych
 dworów? Czyż nie do tego, żeby
 mnie roztęczyć w opinii, umie-
 szyć w liście redakcji i utrwalać
 drogę, temysem do sięgnięcia
 przy najpiękniejszej sposobności
 po moją głowę?

P. Hetmanowa.

Ksiazki wydrukowali potem i
 twój protest i wyjaśnienie?

Gról.

Tak, ale w tych krwawych czasach
nie rościć oskarżenym, znaczyć
tylko co by cię potępionym. Dopó-
ki je serce sercem innem rąk ci, do-
póki mają przed sobą nieprzyja-
ciela, którego się obawiają, mnie
dają spokój, lecz niechby Kościusz-
ko wyrucił, ogłosił pewności
republikę z polskim ^W Książę-
tostem albo z polskim Piłsud-
skim na ciele. Ze mną, robię wte-
dy, co im się podoba.

P. Grabowska.

Tak, tak, księżo Michał mi ra-
cyę... mnie to nieraz przechodzi.
To pner głowę: Prusacy mogli-
by nam dać najprędzej berpie-
czenstwo.

Pról.

ooh, niestety! mnie się zdaje, że
i księżo Michał się myli: Wprowd
nim by Prusacy zajęli Warszawa-
wę, i osłanili nas swemi bagnie-
tami, wściekłości i zemsty warsza-
wskiego ludu szukać by chcie ofiar

dda siebie... najpróci tu, między
nami; ... och, pamiętacie dobre,
co to jest norwścieczony lud, pa-
miewtacie owe grubienice w krem-
cu, na któreśmy rezyrowa, z tych
okiem patrzyli, owych hetmanów
i senatorów wleczonych przez uli-
ce!...

J. Hetmanowa.

Janowa te wspomnienia!... Kos-
ciuszki wtenczas nie było w War-
sawie, a chisiny jest i dlatego by
nie dopuścić. Te sprawiedliwość

treba mu oddać:

J. Grabowska.

Jednak, jeśli książe Michał mówił tak, jak nam Hasia Królowska Mścił powiedział, musi mieć do tego jakies podstawy. Gdzie chodzi o życie lub śmierć, głosić fałszywe, nierozsądne opinie, byłoby ciężkim grzechem, którego tak mądry człowiek jak on, zwłaszcza względem brata, którego kocha, spewnością by się nie dopuszczał.

Gról.

Hięc materialaby chyba przypus-
cić, że Prusacy mogliby tak na-
głe i niespodzianie opanować
Warszawę, żeby rewolucya nie
miała czasu przystąpić do swo-
jego krwawego dzieła.

J. Grabowska.

Wszakże to nie zdaje się niemo-
żliwe! Prusacy są mistrzami
w sztuce wojennej.

J. Hetmanowa.

Sztuce wojennej i w intrydze.

Król.

O Książce Michał musiałby coś
wiecieć o tem?

p. Grodowska.

Skądże nie? jest on rozumny
i pancerowy, a różnymi drogami
mógłby przyjsć do różnych
wiadomości.

Król.

Prawda, Książce Michał nie mó-
wiłby tak na wiatr... Try naj-
bliższej sposobności poproszę go,
by mi to jasnie wytłómaczył.

Ha, Byłby dał, Byłby dał! Ha
Polski miałoby to z pewnością,
lepsze następstwa niż chwilowe
rwy ciętu powstania, które w
koncu przewadze wsieciennych
państw uleść musi. Naturalnie,
mocarstwa zarywałyby na odszko-
dowanie za tę wojnę, nie przer-
nić wywołania, jakichś wynu-
grodzeń... posunęłyby dalej swo-
je kondony... możeby przyszło do
trzeciego rozbioru... ale z Polski
jeszczeby coś zostało... Warszawa

niktby nie rubzał - no, i po jed-
nej i drugiej stronie. Kisty, mu-
siałyby macarstwa jakis Ra-
wał rzeźmi wstawić dla Króla
polskiego... Zmityj się Boże,
rebym umarł na tronie i nie
padł ofiarą swoich, albo u ob-
cych nie musiał szukać przy-
tułku!

Scena 2.

Ci sami - wchodzi: ^{ay, Greiner} Kamerdyner. Mał.

f. Grabowskiej pórniej. Kici.

Kamerdyner.

/podechodri do p. Grabowskiej:/ Kiedy j'as
nie pani wrkare podac kolacyę?

P. Grabowska. /patruje na
regar ścienny do pani Hetmanowej:/ Prince
Joseph ne viendra pas avant
une heure, n'est-ce pas?

p. Hetmanowa.

Mais, sans doute.

P. Grabowska. /do kamer:/
Chie wres'niej jak ra godrine.
Panu Bacciarellemu i panu
Trembeckiemu powiesz, że ich
czekamy.

/słychać bliski wystrzał armatni:/

Król /rozrywając się:/

Co to jest?

Kobiety.

Bowie, co to jest? /biegną patrzeć do
okna:/

Król

Szygnął alarmowy pod kolum-
ną Zygmunta, nie ma wst-
pliwosci.

J. Grabowska.

Więc co się stało?

Król.

Musiło się coś stać! /do komendynera:/
Gdzie pan Kiki? Wtedy raz
pana Kikiego.

/komendyner wybiega głośno:/

P. Gletmanowa.

edch Bore, wielki Bore, mów coś
nowego!

Król.

More niespodziewany atak Pru-
saków i zwołują municypalność
pod broń. Cich więcej nie słychać;
nie nie widzieć?

p. Grabowska.

Wie, nie r też nie wielec:

Kicki wchodzi głębia:

Król.

Danie Kicki, co to jest?

Kicki:

Trambelan Wolski właśnie uro:
cił z miasta....

Król.

Twój powiada?

Kicki:

Na placu Zygmunta dawno strzał
alarmowy, słychać Krzyki: „do
broni!”

Król.

Hię, pewnie Prusacy...

Kicki.

Najpewniej to, ale oprócz tego jesz-
cze i coś innego. Słychać jakieś
głosy oburzenia, jakieś pogro-
ki....

Król.

Hięc, w ruch ludowy, biegawis-
ko uliczne... najgorsze co być mo-
że!... Lecz z jakiej przyczyny?

Kicki.

Niewiadomo, najjaśniejszy panie.

Król.

Mój kochany Kici, biegnij co
prędzej, staraj się dowieść
co to jest i wróć nam dowieść.

Kici.

W tyłko będę mógł! /: kiedy się bli-

żę ku drzewom w głąbi, drzew się stwieżają

i wchodzą księżę Juref i Magda;

Kici.

Masli księżę co w mieście?

Ks. Juref.

Wszystko powiem, Tętarz am.

Rnij pan drzew, i niech tu nikt

nie wchodzi.

1. Kłiki spogląda re zdrwieniem na Maydę

i wychodzi głębiej. Ks. Józef porostawia

Maydę przy drzwiach, sam postępuje ryb.

Ko ku Królowi: /

Scena 3.

Król - J. Grabowska - J. Hetmanow.

wa - Ks. Józef - i Mayda.

Król.

Możdrogi, co się to maczy?

Ks. Józef.

Najjas'niejsy panie, czy Księżę
Michał jest na ramku?

Król

Był niedawno, i pożegnał nas
wreszcie; niź się spobiera-
liśmy. Ale co tobie jest?... Takis'
smieniony... coś bardzo tego
zdany się musiało?...

Ks. Górec.

Najjasniejszy panie przychodę
do ciebie, jako do Króla i głowy
rodziny. Książe Michał był w
porozumieniu z Prusakami, do-
puszczał się zdrady względem na-
rodu, a nas spotkała klęska,

że mamy odrzucić między sobą.

P. Gletmanowa.

Wielki Boże! jak to?... odrzucić?

Ks. Giref.

Jak najzupełniej! Ten jego ostatni bilet, do generała pruskiego pisany, dowodzi tego. Przypatrzyć się najjasniejszemu panie, to jego ręka - nieprawdaż?

Król [czytając].

Nie można zaprzeczyć... jego pismo... jego! Skąd ta kartka dostata się do ciebie?

Ps. Józef.

Oddała mi ją ta chlewoyca,
którą tu przyprowadziłem ze so-
bą na świadectwo.

Wszyscy wracają się może ku Maydzie, której
dotąd nie spotnęli:

Król.

Ach, ta chlewoyca!

J. Hetmanowa. / Wierząc

się ku Maydzie: Ach, moje dziecko,
dobrze robiła, oddając tę kart-
kę księżciu. Nie mówiłaś przed-
tem o niej nikomu?

Magda /mowa oniesmielona/

Nie, nikomu.

P. Grabowska.

Nie powiesz nigdy?... wszak
prawda?

Król

Czy książę Michał mógł pismo
tej treści oddać takiej dziewczynie?

Ks. Jurek.

Nie, tę kartkę dał jej strzelec, rzu-
fany sługa Księcia Michała, któ-
rego sumienie w ostatniej chwili
powstrzymało.

Król.

Adon gdzie jest?

Ks. Józef.

Nie ryje. Muszą wyrost melili go
pod swemi okopami.

Król.

Adch, tak. /zwruciem ulgi:/ Hięc o tym
strasnym dawodzie nie wie
nikt więcej tylko my tu obecni...

Ks. Józef.

Tak nie jest, najjaśniejszy panie.

Król.

Cóż?

Kobiety
Fakto?

/sprawy były udziwione to na Maydę to na

Ks. Józefa:

Ks. Józef.

Tak być nie mogło. Kiedyś te
kartkę otrzymał, był w mej kwa-
terze generał Zajęcki, trzech jego
oficerów i kilku moich podwład-
nych. Tym wszystkim w głos i
wyszarpienie powiedziałem, co ta
kartka w sobie zawiera i dałem
im ją do czytania, potem polece-

niem, aby jak najprędszej o
wszystkiem donieśli naczelni-
kowi.

Król.

Och niesreśliwy, jak mogłeś
się tak rozpomnieć!

Ks. Józef.

To nie było rozpamiętanie. Jestem
różniem i generałem, najja-
śniejszy panie. Mój honor na-
karuje mi bronić sprawy, której
sture, z poświęceniem własnego
życia, z poświęceniem wszyst-

kich innych rwiązków i ucruć.

Król.

Więc o tem wie już cały obwód?

Ks. Józef.

Cały obwód! i wkrótce będzie wie-
dzieć i całe miasto, które już ra-
alarmowano sygnalem. Li, któ-
ry byli razgwieńni przez radcę,
powinni byli najprzód o niej się
dowiedzieć, by ją odeprzeć.

Król.

Oho! nieszczęśliwy brat zgubio-
ny, my wszyscy zgubieni!

Kobiety.

Bore! Bore!

Ks. Józef.

Tak jest, księżo Michał rybniany, musiał rostać rybniany, jeśli się dopuścił tak ciężkiej obraźliwosci. Byliśmy berstrowni, najjaśniejszy panie, zapomnijmy że on naszym bratem i stryjem. Hi na jego cześć chrzono, a jaki: Kółwiec trybunał by go sądził, czy republikański, czy rojalistyczny, polski, pruski, lub mos-

Riewski, karydy musiałyby one:
ponieważ dopuścić się takiego
cynu, więc jest rdzajcy!

P. Hetmanowa.

Jeden z Poniatowskich rdzajcy-
to okropne!

P. Grabowska.

Ks. Michał drisał i był smiał
i nieogłębnie!

Król /głuchym głosem:/

Jców będzie dalej?

Ks. Józef.

Albo najwyrszy się kryminal-

ny, albo lud warszawski, dos-
tarcz go w swoje ręce i - ukara-
ją R odnaje.

Kobiety. / ratamuj go ręce! /

Strasna rzecz, strasna!

Król.

Co za kłopot! co za kłopot!...

Książę Poniatowski - mój brat-
brat Królewski - miałby tak jak
tamci w cieniu... ach!... ehe, pre-
cier do tego nie powinniśmy
dopuszczać!

Ks. Józef.

Wie powinniśmy! - dobre Ka-
sia Królewska może powie drzałes.
Oczyścić i ocucić księcia Michała
nie jest już w mocy ludzkiej. Sam
się potępił i skazał, i ta plama,
którą rucił na swą osobę, przy-
gnie także i do nas. Ale przynaj-
mniej jeszcze od jednego obro-
tu się możemy, od tej najosta-
teczniejszej i namacalnej kani-
by, żeby ktoś, co nosi nasze nar-
wisko....

P. Gletmanowa.

O nie Koniec, na miłość Boga
nie Koniec!

Ks. Józef.

Zereli jedna iskra honoru tli
się w nim jeszcze, książkę cki-
chał powinien uprzedzić spra-
wiecliwość ludzką i sam sobie
ją wymierzyć...

Król.

Odebrać sobie życie?

Ks. Józef.

Nieinaczej!

Król

czy recte?

Ks. Górec.

Och, przecie tu niema w jednej
chwili się wachnąć! A gdyby się
sam do tego nie pociągnął, my
wszyscy mamy prawo ryć
tego od niego, ty, najjaśniejszy
panie mój, mu to nakaz-
wać.

Król.

Bore czyż jui niema innego
sądownika?

Ks. Górec.

nie ma żadnego. Wyjaśnijmy
 panie, coś nagle, poślej po
 księcia Michała i wyjdź na nie-
 go całego swojego wpływu, by
 zrobić w jego i nasz honor na-
 kuruje.

Król. /Przechodząc się do ko-

biety. /Tędy wy na to?

J. Grabowska.

Od rmyśłów odchodzę, nie umiem
 nic powiedzieć.

J. Hetmanowa.

Asiure Jurek ma rację... Nasze

imię byłoby skołane na wieki...
Michał musi siebie i nas od
strasznej kary w ten okropny
sposób ratować.

Król.

Chcę mam go werwać do siebie?

Ks. Józef.

Jak najprędzej, najjasniejszemu
panie!....

Król.

Opowiedzieć mu cośmy tu mówili?

Ks. Józef.

Księżu Michał powinien sobie

sam to powiechrzeć.

Król.

Histacie, większa karība nie
mogłaby na nas spaść, i pre-
cedens byłby okropny.... Ho-
wałbym sam pierwszej umrzeć.
Dajcie mi pióro i papieru. /sia.

do przy stole. P. Grabowska podsuwa mi
przybory do pisania. Król wpada w na-
g.

Te rozmyślenie:

Ks. Jurek.

Przedrej; najjasniejszy panie,
przedrej!

Król.

/otręsa się, bierze przedko na piórno i spurmatyka-
nie kreśli kilka słów. Wstaje, składa pismo
we dwie i podaje ks. Jurefowi: / Masz,
posley prer Kiekiego.

Ks. Juref.

Moja karetka przywiezie tutaj
księcia Michała. /wychodzi głębiej:/

Król

Ratuj nas Bore!

p. Hetmanowa.

/mucząc się w objęcia p. Grabowskiej:/ Ach, co
my musimy cierpieć! /Obie ścisnęła

się i wybuchają głośnym płaczem. Król się

da przygnębiony na sofie:

Ks. Józef. Poradę do Króla:

Odwagi, najjasniejsza panie,
odwagi! Ten kielich goryczy mu-
simy spełnić do dna; nie wol-
no nam do końca tracić im-
nej krwi; musimy ją mieć ra-
siebie i ra-
(niego). Obmyślamy więc wszystko
napróżd.

Król.

Nie jestem w stanie o niczem
myśleć; mam ołów na mózgu

Ks. Güref.

A jednak, jeśli księżre rastneli
się, nuci z okna cry powieści, by
dzie to ella wsrystrich widoczne,
re sam śmierci sobie radot. Cry-
nem tym przyzna się ratem
sam do swej winy i Karidy po-
wie: rabił się, aby upić kornieb-
nej Kary za zdradę.

Król.

A więc cwi? ten straszny cryn nie
doprowadzi do niczego?

Ks. Güref.

Najlepszym rodzajem śmierci
 byłby ten, który do śmierci na-
 turalnej byłby naj^{po dob}~~gor~~niejszy,
 któryby rądnym widocznym
 ornam na jego osobie nie pow-
 stawał, tak że moglibysmy
 powiedzieć: Księżę Michał u-
 marł, nie przyłożywszy do się-
 bie ręki. Najjasniejszy panie,
 potrzeba nam truciwny...

Król.

Truciwny?... skąd jej weźmiemy?

Ks. Józef.

More który z medyków Hasrej
królewskiej chłodzi?...

Król.

Nie, radeń z nich niema truciźny.

Ks. Józef.

Wiech jej chłostanie z cyrteki...

Król.

Medyk Królewski?... Głupi jesteście
ludzie trzeba w tajemnicach
w nasze nieszczęście i w naszą
haniebę!...

Ks. Józef.

A jednak to być musi!... i jak

na przód!... My nie wiemy,
co się tam teraz dzieje w mieś-
cie... jedna chwila rapieżno, a
creka nas niezmarała kania!

Magda /ablika się do ks. Józef/

Księżciu panu tak bardzo po-
trebna trucizna?

Ks. Józef.

O, tak jest!

Magda.

Ja Księżciu panu mogę dać
truciznę...

Ks. Józef.

Moresz mi dać?... nie podobna!
skąd jej wierzysz?

Magda.

Mam ją przy sobie, oto jest. !po-
dać mu trucienną w papierku!

Ks. Jurek.

A, mamy czego potrzeba?!

Król.

Czy to rzeczywiście trucienna?...
to się nie wydaje prawdziwe!

Magda.

Mogę przysiąc na to, że to tru-
cienna, bardzo silna, która w

jednej chwili śmierci prynosi:

Ks. Górecki.

Taka właśnie, jakiej nam
potrzeba. Dziękuję ci, bardzo
ci dziękuję.

P. Grabowska / do p. Helmana /

Dziwna ta chwytynna!

/ Kiki wychodzi głębiej /

Scena 4.

lii sami - Kiki.

Kiki.

Najjaśniejszy panie, księżre
Michał przyjechał i wpytuje.

gdzie się ma wickieć z Jego Kró-
lewską Mością?

Król.

Przyjechał... i wzywaniu memu
chętnie uchylił radość?

Kicki.

Tak jest. Zdawało mi się na-
wet, że go owo dość ucieszyło.
Gelym wśród do księcia, zasta-
łem go pomieszanym i niespo-
kojnym, z widoczną trawą
zapytawał mnie, co się dzieje
w mieście.

Król.

Ja ci mu powiechrales?

Kieki

To, com wiechrał, ie tłumy rbroj-
nych ludri smyg się po ulicach,
ze jedni skupiają się w groma-
dy, inni biegna w różne strony,
a wszyscy szgorząckowani i
niepokojni. Czasem słychac
krzyk: do broni! to znawu: „reda-
da!”

Król i Ks. Jöref.

ah!

Kicki.

Gelysimy odjehdrali z potlachu księ-
cia, kilkunastu ludzi chciało
nas zatrzymać, ale poznali
karę. Księcia Jirefa, poznali
jego strażnika i strzelca, i pus-
cili nas wolno.

Król.

Od księcia Michała co robił przer-
tem czas?

Kicki.

Wcisnął się w głąb karety i nie
oderwał się ani słowem.

Król.

Ydzi, powiechr Księciu, że się chce
z nim wiechcieć w moim gubinecie.

/d. s.: Tam wisi Chrystus rozpię-
ty na Krzyżu.

/Wicki wychodzi głębiej/

Scena 5.

Liż sami ber Wickiego

Ks. Józef.

To jest kartka Księcia Michała,
a to trucirna: występki i kara.

Zanim się obie, najjasniejszemu
panie.

Król.

A więc koniecznie miam być jego
kate m?

ks. Józef.

Lepiej, że będzie nim Kasia Kró-
lewska siość, niżli kto inny.

Król.

Bore, Bore, daj mi siły!

p. Grabowska

Bore, zmiłuj się nad biednym
bratem!

p. Hetmanowa

Bore, zmiłuj się nad nieszczęśli-

wy mi braci mi!

/ Obie t Raza. Za sceną słychać głuchą ale
silną uwnę tłumów:/

Rs. Józef.

Czy słyszysz, najjaśniejszy panie?
To lud nadciąga - wiechcił się
już, gdzie książę Michał się ma
duże.

/ p. Grabowska i p. Hetmanowa zbliżają się ra-
tworzone do okna:/

P. Hetmanowa

Tum z pochodniami przed Ru-
ram Rów...

p. Grabowska

Gole pułaskie i bagnety się błyszczy.

p. Hetmanowa.

Coś bliżej i coś ich więcej...

Wyróżnione okrzyki wśród których można

głusi różnicę głosy: strada! strada! - Officer

od gwardyi Królewskiej wchodzi głębiej!

Scena 6.

Li sami - Officer.

Officer.

Najjaśniejszy panie, tłumy lu-
du podesty pod ramy i chcą się
dostać do srodka...

Ks. Jurek.

By bramy rumknięte?

Oficer.

Rumknięte, ale lud uderzy na nie.

Ks. Jurek.

Gle mowności starci się, by jak
najprzódniej stał się ich panem,
a jeżeli już uderze się przez nie,
nie dopuścić do najmniejszego
rozlewu krwi. Niech idą bez oporu,
gdzie chcą. Wszakże tak, najjaś-
niejszego panie?

Król

Taki jest mój workar.

!Oficer salutuje i wychodzi głębiej. Kryki i

hałas coraz silniejszy!

Ks. Jurek

Jednej minuty nie ma do strace-
nia. Skajjas'niejszy panie, spiesz
się!

Król !z ruchem rozpaczliwej

zarygnąci! To straszna rzecz! !do kobiet!

Módlcie się tu za nas!

!Wychodzi przelkowo wdrzwi na prawo. P. Grabow-

ski i P. Gletmanowa padają z głośnym młka-

niem na kolana!

Majda / w oddaleniu równie

klękała: O najświętsza Panno, po-
cier tych nieszczęśliwych! Mi-
łoty wielcy! tacy bogaci i potę-
ni, a tak strasznie cierpią, i takie
gorkie łzy wylewają, jak naj-
niechwiejsi rebracy.

Scena 4.

H. Jurek. I. Grabowska. I. Gletna.
nawa - Majda.

Ks. Jurek.

(przystępuje do okna i patrzy co się dzieje
na rewnym tr. chwila milczenia. Słychać

Tylko łkania dwóch kobiet i znowu sceny
hałaśliwy gwar tłumu, huk siekier ude-
rających o brame, i pomieszane okrzyki:

Tęła ludu coraz silniej napiera...
wywarają bramę... niechtu go ją
wywarają... A gdyby książę Michał
nieusłuchał Króla?... gdyby miał
tak tchórnliwe serce, i nie udolił
radać sobie śmierci, która i tak
go czeka z ręki prawicy?... ha!... /po
krótkim milczeniu:/ A tu chcieć wymu-
cy ona naprawdę data mi tru-
cirne?... /odstepuje od okna, zbliża się do

Mayda i spostreaga ja Kleruca: / Ty się
takie modlisz?

Mayda.

Którby się nie modlił w takim
nieśręściu! /wstąpi:/

Ks. Józef.

Sluchaj, mnie na tem wiele zależy
aby wiechcieć, czy to, w mi dulas,
było rzeczywiście truciźnie.

Mayda.

Slacze go'by'm miała klamoc' przed
Księ ciem panem?

Ks. Józef.

Bo skąd ty myślaś mieć przy sobie
trucierkę. Gdyby w tem była po-
myłka lub podstęp, następstwa
tego w takiej chwili; byłyby dla
nas okropne. Powieś mi więc
srebrne.

Magda.

Widzę, że dla uspokojenia Księcia
pana, muszę powieścić to, czego
by nikt odemnie nie usłyszał.
Ja tę trucierkę miałam dla siebie...

ks. Józef.

Dla siebie? ... Ty miałabyś się truć?

117
Dlaczego?... powiedz wszystko, że-
bym ci uwierzył.

Magda.

O! Kiedy to już się skończyło,
to księżciu panu mogę z czystym
sumieniem wyjawic. Ja chodzi-
łam do oboru pruskiego, mieliby
pruskich żołnierzy i sprzedawa-
łam im jadło - jako wyprawy
prekupka - ale robiłam to dla
tego, aby się domowi dzieci do się
u nich dzieje, w oni gwałty, pre-
ciw Warszawie... Księżu pan

wrumie?... Gdyby się Prusacy
tego byli dowrumieli...

Ks. Józef.

Ach, więc to tak?

Magda.

Tak. Ja śmierci się nie bałam -
o nie! tylu innych narodziła się,
nie, dla czego bym ja nie miała?
ale bałam się okrutnie srobiegni-
cy. Posłam więc naprowad do pa-
na Wasilewskiego - do apteki-
księża pan ma go zapewne?

Ks. Józef.

Tak, słyszałem...

Margda

Pan Hasilewski przeciwstary
 człowiek, dobry Polak, z całym mu-
 się pod przysięgą restrykcyjną,
 ręką miła, dał mi te trucizny,
 najlepsze, jakie miał u siebie.
 Jedną nosiłam już przy sobie.
 na wypadek, broni Bóg, ~~xxx~~ jakie-
 goś niebezpieczeństwa.

Ks. Józef

Podaj mi rękę, słachetna dziewcz-
 cyna. Powsięcisz swoje młode

rycie dla Ojczyzny ze ~~success~~^{em} ucie-
ciem nim nie jeden, któremu za
błachaterstwą stawiają posąg.

Łaska ja z równie mierną ~~szczęści~~ urzyci

za rękę na wpół do siebie! Triumf

z ręką chrenie upatrnosci! to co mia-

ło być rzuwieniem dla poświęce-

nia, stało się kłam dla rbrodmi:

et tenar. spogły chęć ku drzewom na

prawo! żeby tylko książce Michał.

Wschodni e prawej stron król błądy, re ruc-

swonę głowę. Książce Józef odstępuje od

Magdy, O. Grabowska i Hetmanowa

powstaję i klęczę:/

Q

Scena 8.

Ch Król wzniesł Kiecki:

Ks. Józef. P^o-Grabowski. p^o Hetmanowa
(Charem)

Ywir?

Król.

Zgodził się.

Ks. Józef /zaczucie młgi:/

Ach!

Król.

Wtedy już się znowu i mówił, że
samobójstwo to grzech wielki...
ale nie by moje... gdy słyszał

coś rapalczywsze uderzenia
się kiemy o brame... te przesada.
jżce knyki... gontko się usmiech
nał i rekt. Hicre - nie ma wy-
bore.

Hetmanowa

nieśręśliwy Michał ~~plasz~~!

Ks. Józef

I Imy już truciśne?

Gról

nie miałem serca patrzeć na
jego męcranie i poręgnawosy
go niemy m uściskiem, odszed-

Le m. edle wstawilem tam Kic-
kiego. Kiedy sie to skonczy,
Kieki da nam znac!

Na scenie, słychać łoskot wywołanej
bramy i okrzyk usadowionego tam
klumu:

Kobiety.

Wielki bór!

ks. Jurek przygląda się do

okna: Wzawaryli bramę - tłum
wtargnął już ^{za} ~~na~~ mur... Ock,
księżu Michał mógłby już skoni-
czyć z sobą!

/: książkami bliskie okrytki na scenę : wydane' rękopi-

se! są na rękopiśmie! :/

Książki:

/: uchodzą' ednami na prawo ; worysuj' rękopi-

ję się ku niemu: / Książki Michal

skonał!

Książki /: p. chw. /

Czy cierpiał bardzo?

Książki:

nie. Imię było przelka i ber
lubić.

Książki.

Czy w nie mówił?

Kicki.

Oderwał się do mnie: Powiech
Krośnowi, że ja przecier myśla-
łem, że to co robiłem będzie dla
jego dobra.

Hetmanowa.

Wiersz s'liwy brat!

/: Okrzyki na scenę: wydacie zdrowie!:/

ks. Jurek.

Panie Kicki, powiech przez ok-
no tydowi, że książe Michał
nagle umarł.

Król.

Tak jest - powiechr!

! Kiki otwiera okno. Kryki: sydl na rdnaj:

sz! umagaj^{is}! Kiki daje znak ręką, że

chce mówić: kryki cokolwiek się ucisza

ję!

Kiki:

Obywatele!... ! gęsiere mniejszy kutas!

obywatele! onajmiam wam

obywatele, że Rsiu, że Michał,

dotknięty nagle s'miencia - nie
ryje!

! Szyderce s'miechy i onaki nie wiary w

sceny. potem niewyważony kryk!

Idź na rdnaję! wychać roznę!

Kicki:

nie wiem mi.

ks. Jurek

Najjaśniejszy panie, musisz
sam przemówić. /do Kickiego:/ Po-
wiech im pan, że Król chce mō-
wić!

Kicki: /do okna:/

Obywateli! Jego królewska Mość
chce sam do was przemówić

/wznowa uucha słychać tylko głuche orner:/

Król /bliża się do okna:/

Obywatele! Podobało się Bogu
księcia Michała nagle powo-
łać przed siebie...

/kilka pojedynczych syderczych głosów

razem: Ha! ha!

Król /do obecnych na scenie:/

Ja nie wiem!

Ks. Józef.

ciach przyszedł deputacyą dla
przekonania się.

Król /do okna:/

Obywatele! jeśli chcecie przekonać
się na pewno o prawdziwości tego

smutnego wypadku, wybiem-
cie kilku z pomiędzy siebie i
niech oni tu przyjdą.

kon sceny gwar pewnego radośnienia:/

Król ./ odchodząc od okna:/

Gier wtem upokorzenia!

/:mucha się na sofę Grabowska i Gletmanow-

wa siodają po obu jego stronach. Chwila

miłostwa dźwiękami w głębi wchodzą

trzech powaranych starszych obywateli;

jako deputacya:/

Scena 4.

lii sami i Deputowani:

/Deputowani wszechscy klamają się Kró-

lowi:/

Król /odkłoniwszy się:/

Panie Kieki, zaprowadź tych
panów.

/Kieki naprzed, Deputowani za nim

wychodzą w drzwi na prawo:/

Król.

Imciem trupia jego nie będzie
chcieli zabrak?

ks Józef.

nie przypuszczaj tego, najjaś-
niejszego panie. li ludzie są roz-

dziermiemi nieszczęśliwymi Ojczy-
ny, ale mają serca Majestat
śmiem ich wrócić.

Deputowani z Kiekiem wracają:

Aról.

Przekonaliście się, wacpanowie!

Deputowani.

Tak jest, najjasniejszego panie!

/przystępuje do okna:/ Obywatele! pod

słowem i uciewosciz naszą

oswiadcamy wam, że mordercis.

my Księcia Michała umarłym.

Tam gdzie się ręka boska dotknę-

tu, sprawiedliwość ludzka się-
gać nie może. Opuszcicie ramie
wspokoju i powrocie zamyka okno
i odchodzi od niego/ Rzec nas uspra-
wiedliwić najjaśniejszy pa-
nie, naszym smutnym obw-
wzięciem, i przyjąć nasze po-
ręczenie. Deputowani kłaniają się
Król zkinąłszy głowę, smut-
nie też uprzejmie/ Dobranoc wzię-
nam. Deputowani wychodzą głębiej/
Ks. Giref
Wam słońce!

Król /: który dotąd siłą woli
panował nad sobą: / Ciepło się ogrom-

nie osłabionym - wrysknie
nerwy drgają we mnie. Pomów:
cie mi odejść do siebie. /: podnosi
się z trudnością z sofy; Kiki i Hetmanowa
podtrzymują go z obu stron: /

Król /: do ks. Józefa: /
 Prerzysliśmy ciężką chwilę. A co
 będzie jeszcze dalej?

p. Grabowska.

/: tymczasem zbliża się do stołu, chwyci
miowi do wychodzącego kamerdynera: /

Doktora dla Królewskiej Mości;
jak najprędzej!

/ Król z Kiekim i Hetmanowicz, a za nimi

Grabowska wychodzi na lewo.

Scena 10.

Księżniczka - Magda

Ks. Józef. /: potyka na regar

ścienny. / Try Rwandranse na

jedenasty... Dość mam czasu
do przygotowania się na nie-

przyjście. - /: obliwając się do Magdy.

Pocziwa dziewczyno, oddałaś
dwa wielkie przysługi: Pol.

sce i naszej wdzięczności. Ojciecno jesteś
 cze prosić cię będą: o tem wyszyst-
 kiem, cokolwiek tu widziałas
 i słyszałas; miła przed całym
 światem.

Magda.

Księżo panie, ja umiem milczeć

Ks. Józef.

Wiem, że jesteś z liczy tych lu-
 dzi; których słowem się nie wy-
 mągną, powiechrz jednak,
 co mógłbym dla ciebie uczynić;
 bo jutro mnie nie już nie będą

możt.

Magda.

chciał księżu pan nie da Hassa-
wy Truskom, a będę udawawa-
na więcej, niż gdyby mi kto
dał protestwo.

ks. Jurek.

Bądź pewna, że robię wszystko
co powinien, choćby mi to
miało ostatnią kroplę krwi roz-
tworzyć. Bądź udawa! Chciałbym
zobaczyć!

Magda.

Niech Bóg księcia pana pro-
wadzi i da mu zwycięstwo!

1. Wy chodzą napród: księża Giełgłowie,

Mazda za nim:/

Py
Koniec aktu III odśw 4.

Art 4.

Nagroda Maydy.

Osoby.

Kosciuszko.

Ks. Józef poniatowski

General Dąbrowski

General Madalinski

General Gajdzer

Brygadyer Kopeć

Grupa wybranych oficerów polskich

Mayda

Kancko zolnier

Goniec z Wielkopolski

Żołnierze Polscy - Kosynierzy

Wolność Kosciuszki pod Mokotowem. / Dekora-

cja taki sama co w akcie I gm. /

Scena 1.

Kosciuszko stoi w środku sceny, po obu

jego bokach ks. Józef generałów: Dąbrowski

i Miodłowski, i kilku innych

wprzonych oficerów. Stają w tyle za Kosciuską,

jego dyktando młody oficer.

Kosciuszko.

Kosci panowie, po tej strasznej nocy
łwice, w drus wstało nad Hana-
wa, przyniosło ze sobą blaski na-

dziei. Zwyciężyliśmy, odparliśmy
 nieprzyjaciela, i jeśli nie stanów-
 ło, to na długo złamaliśmy jego
 siły. Główną tego zwycięstwa
 należy do wszystkich. Główni war-
 sawski i wojsko i wy. jego star-
 syżna, wszyscy walcyli po bocha-
 tersku, jak wierni synowie Gory-
 ny. Oś pamiętkę tego dla polskiej
 broni zaszczytnego dnia, przy-
 mijcie odemnie te skromne obgra-
 ki. Nie ozdoby, nie pokrowce ber-
 nadnej ceny, ale w oczach waszych

podnieście ich wartość wyryty na
nich napis: „Ojczyzna obrońcy
swe mu!” Tobie najprzód daję tu-
rę obywatelkę generale Dąbrowski i
tobie generale Poniatowski. cza-
was spudło najcięższe radzenie
przy odparciu strasznego szturm
na stolicę, i spełniliscie je, re gor-
liwiej i chwalebniej nie mogła.
Te parę innych obywateli licząc się od
oficera dywizyjnego, który we nim stoi/ przerw-
rom dla najpraszniejszych z po-
między waszych podwładnych,

których z waszych raportów poznaliśmy; wróćcie im je według warunków przeterminnie oznaczonych.

Wreszcie ^{tu} jedną obywatelkę, zachowując dla Kogut, co nie ważyło z bronią w ręku, ale równie oddawał swe życie Ojczyźnie. Skazano ją się dobrowolnie na śmierć stojąc przy strasznym gromie na polu bitwy, czem dowiodł i miłości ojczyzny, i męstwa; gdyby nie on, kto wie, czy bylibysmy zdolni odparć szturm tej nocy, czy chcieliby

Karszawa nie byłaby już w ręku
nie przyjaciel.

Ks. Józefi reszta.

Wiek ryje Gierma! Wiek ryje
Kosciusko!

Kosciusko.

Wiek ryje wryscy, w dobre sturę,

Gierma! /daję się sturci odległe straty

karabinowe!

Kosciusko.

Prusacy nowe strzelają?

/wbiega szybko oficer!

Q

Oficer.

stajemy na ciele, na całej
linii naszych forpocht nie przy-
jaciół wypuścić gęsty ogień ka-
nabinowy, tu i ówdzie także Ron-
nica przypuszcza strasie i niepo-
koi nas.

Kosciuszko.

Co to może być? Mosci panowie,
pudziemy własnymi oczami prze-
konać się o tem. / wychodzi z uszytkami
na lewo.

Scena 2.

z prawej strony wchodzi: / Heniko i Rikku

i piłkę inną chcieliśmy bez broni!

Hanku. / nie wzięłyśmy na tem-
blatku, chwytając się za nią. / Aj! aj! jak
to boli!

1. żołnierz.

Gdzie tam masz w tej ręce, Kule, czy
rannę od palasza?

Hanku.

Kule, kule, przekleństwo, Kule pruska!

2. żołnierz.

Chinurę mówił, że cię Kula tylko
lekko chasnęła, że za trzy dni
będziesz zdrowo.

Han'ko.

Oj, co tam głupi chińczycy wie! Oj,
jak to piecze, a to wszystko cło-
wiek musi ciępieć przez tych
zdrajców!

1. Złotniem.

Oj, ci zdrajczy, ci zdrajczy! Kiedyż
ich zabraknie!

Han'ko.

Przelmy zdrajczy doprowadzić na
nas Prusaków, żeby nas wydać
na mer; bo nich Prusacy nie by-
liby się osmielić na nas papi-

duc! Bodaż z piekła nie wyjmeli ra-
te moje bole! Najgłówniejszego już
dyabli porwali już swego, ale przy-
drie Kulej i na innych.... Oj, już to
boli!... przyjdrie Kulej i na Maydę!
z ziemi.

Na Maydę zaś?... Powiedrcie mi
czy to może być prawda, co ludzie
o niej gadają.

Hanko.

Dobry sobie! on się jeszcze o to py-
ta? Powiedrcie mu, że to jeszcze
nie wie.

1. rozdział.

Tak, tak, to wszystko prawda.
 Są na to dowody, ludzie wiecie-
 li już i wiecie, co robiła.

Hanka.

Myszkowała po naszym oborze
 wśród było jej pełno, niby to
 sprzedawała Kiełbasy i obuwian-
 ki, a patrzyła tylko, co się u nas
 dzieje. Potem poszła do Prusa.
 Ksiw powieściła im co wieściła,
 i od tego zniknęła jak kamfona
 Za rąbce nie lubię tej Łyduki.

Bolesz się ciast uwią? (G. jak to boli!

2 żołnierz.

Ktoby to był powiedział, taka
się wychowała dla nas ryceńska
i przeciwna chlewu na

Hanku.

Tylko nigdy nie wiem tym, co re
swe przeciwko, panadują tak
jak ona.

1. Stychu'nowa straszy. Kilku innych żołnierzy

wychodzi!

3 żołnierze / re oświeco przybyłych /

Lir te Pruski rurywały? no.

wu strzelają. Czy się znówu na
wranoski?

1. żołnier.

Nie zdaje się, bo u nas nie ma
riadnego alarmu ani apelu.

4. żołnier.

Pan Kosciuszki pojechał na for-
perty.

1. żołnier.

On~~ta~~ tam najlepiej zmiarkuje, czy
się co święci.

2. żołnier.

Oho, jestem się na tej Magdzie ra-

wieść, to już nikomu wieści nie
będę!

/na scenę słychać głos Magdy: obwarzanki,

jaja, kiebasa, ser! obwarzanki, ser!"/

2 rolnienie.

o dyc' to głos Magdy!

Hariko.

Borzechowicz! na jaszczkę siemielosie
na oczy nam się pokazać!

/rolnienie usuwają się na lewo przed Magdą

wchodzącą z prawej strony./

Scena 3.

liz - Magda

Majda.

Jak się macie moje ruchy? No,
chwala Bogu, wy wszyscy zdrowi
wicieli. Dzielnieście się popisa-
li, wierzysz, dzielnie! Nie daciecie
Habsravy Prusakom, choć mieli
na nich taki apetyt. Teraz o was
treba pamiętać, wście się tak
straszenie namęczyli i piersi swe
nadsławiali na kule i bagnety.
Co było najlepszego, to wam chci-
nie przyniosłam. Biercie chłop-
cy i jedcie. Widzisz, że żaden się nie rusza!

Ci to? nie chcecie jui obuwamanków
i pielkasy od waszej Marydji? Jak
nie macie pieniędzy, to biernie i
darmo. Dzis taki świętujemy
dnie, że mogę sobie ten bankiet
sprawic i na moje obuwamanki i
pielkasy was zaprosic! Biernie!

1. kwietnia.

Idź sobie Marydla od nas!

2. kwietnia.

Chocby i darmo nie chcemy two-
jego piadła!

Marydla

O, o, a to co znówu? Takście z kum
nieci, że pogardzacie mem jidłem,
a patrzącie na mnie tak strasznie
z pod chmury... O, nie bądźcie głu-
pi, biernie!

Harikw. /podbija Ros. Mag.

dy, który pada na ciebie! Daj nam
spokój, pókiś żyła! - idź sobie le-
piej do Prusaków!

Mageta.

Do Prusaków?... paco ja mam
chodzić do Prusaków?

Harikw.

Po co?... po to, po coś jui do nich
chodriła. etta! wiechicie, jak
się jej ramknęła gęba.

2. żołnierz.

Ho, powiechr Magda, czyś nie
chodriła do Musurkiew?

Hanka.

Ho, powiechr, powiechr. - ciekomy.

Magda.

Ho, chodriłam - to i cōi i tego?

Hanka.

o, wiechicie! chodriła, sama przyr.
naje się ie chodriła. o po coś chw.

drut?!

Magda.

Po co?... po co?...

Hanka.

Żę ryk ci się płazie, trudno ci coś
rękać?

Magda.

Chodziłam im sprzedawać ja-
dło - po co innego miałam cho-
dzić?

1. dzień.

Wstydzi się Magda, chodziłaś spre-
dawać nieprzyjacielowi jadło

tak jak nam, co broniemy przed
nim wycieramy!

Magda.

Aler...

Hanka.

Żeby to tylko to, byłyby frazki:
Tyś po co innego tam chodziła,
a Prusacy przyjmowali cię jak
dobrą znajomą, bo wiecie li dla
czego.

Magda.

Po co innego?... Kiedy tak dobre
wiesz, to powiedz mi tu w ocy.

przed tymi ludźmi:

Hanku

to wiem, to wiem. Po nic do-
brego do nich chodzić nie mogłaś.

2. Zofiem

Oo, Magda, wytłómacz się powieść!

3. Zofiem

Prawda, niech się wytłómaczy

Kilku innych

Prawda, prawda!

Magda / po krótkiej walce

rezygnuje: Nie mogę wam tego powie-

ścić. Gdyby to był mój tyłko

sekret; powiechiałabym wszystko,
ale to matery takre i do Kogos in-
nego.

Hanka.

Ha, ha, to Kretarka! Myśli, że my
tacy głupi i niewinniśmy jeste-
śmy andronom.

1. żołnierz.

Nie kłam prośno! Poczłys chw-
dziła do Muskiego oboru, ych-
bys nie robiła co złego.

Magda.

Ludzie, więc to naprawdę?... co

wy sobie o mnie myślicie!

Hanko.

Co?... żeś godna galerii, i to pew-
nie cię nie minie skoro który
z generałów o twoich sprawkach
się chwyci.

Magda.

Oderżę wam na Najświętszą
Pannę przysięgę!....

Hanko.

Chcie bluzin i nie przejdź na nic ci
się to nie przyda? A listy od te-
go odrażaj, Księcia Michała.

do generała pruskiego kto nosił?
czy nie ty?

Magda

Ja?... listy od księcia Michała?...

Hanka

Czy cię nie przychwytili z takim
listem właśnie księcia Józefa?
Czy jeden z naszych, co cię pod
oborem pruskim przydybał,
nie zginał przez Prusaków pos-
~~trzelony~~trony? A czy nie uciekałeś w
karcie z księciem Michałem na
Zamek? Choć mówię, czy to wszystko

Ko nieprawda, mów!

Mayda.

Jeru Najświętszy!...

1. Złotniem.

Tyś tu ludzi to wiebrało, tyś tu
ludzi to słyszało, tyś nie możesz
tego zaprzeczyć.

Janiko.

Giesz teraz, czemu jesteś:
spiegiem i rdzając! Tyś napro-
wadziła Prusaków na Warszawę,
przez ciebie tyle naszej krwi się
wylało, przez ciebie i ja morię

rostone, kulę na całe życie!
Skoniecysz na galerii lub zgnijesz
pod płotem ty Łajdaczko!

Majcha

Bore, Bore mój, co się ze mną
dzieje!... czy to prawda, że ja
to wszystko słyszę?... A ja ci mō-
wię, Haniko, że cała mowa two-
ja to kłamstwo i fałsz. Zlija-
łyś ludzie na plecki wam o mnie...
sami nie wiedzą co, a wy na
ich słowo musicie na mnie stras-
ne, najstraszniejsze, jakie może

być posądzemie. Ale ja jestem
nie winna, i crysta, siwiodę
się Bogiem, jak to słonie te-
raz świeci, jak sobie pragnę
wiecznego sławienia!...

Hanka.

Ha, ha, ha, wiedzicie, jaka le-
cełna!

Magda.

Oto, powieście, powieście, że
mi wieście!...

Ziśkiem.

Ocie, nie może my tego powieścić,

bo ty sama nie moiesz temu ra-
pniec' coś robita i gdzieś cho-
dziła.

1. Zielniem.

Nie, nie możemy ci uwierzyć, nie!
i wulnym obwie nikt ci nie uwierzy
i wszyscy wieczą, co ty ra jedna.

Han'Ro.

Jeli pręci od nas! ebie miło nam
na ciebie patreci, jak na yentu.

Margela.

Tak?... tak?... O, jak to boli; jak
to boli!... Więc jaby m miała rda-

drze Jola Rów... pokazywać wro-
 gów drogę do Warszawy?... ja,
 którabyś dla was... ja, która-
 bym za was... O, to boli, strasznie
 boli!... oszaleć przyjdzie z tego bo-
 lu. /sólwa na scenę:/ Słyszcie, jak
 tam znów Prusaki strzelają? To
 moi dobrzy przyjaciele strzelają,
 nieprawda?... O, oni będą moimi
 przyjaciółmi! Skoro od swoich
 takiej chwała m Krywdy, pójdę
 do nich - oni lepsi będą dla
 mnie, ułitują się nademną...

i wprukuj mi kulę w piersi, w
samo serce!... Bydźcie zdrowi!

/wybiegająca na lewo w pierwszą kulisę:/

Więch rzyje Polska! Strzelajcie
Prusacy!...

1. wotniem.

Co ona myśli?

2 wotniem.

Bydź jak szalona!

3 wotniem.

cdł: ona leci wprost na cygni
pruski!

2 wotniem /wlotująca:/

Glej: Marycha stoj!

/: aręsi iol niemy wybiega ra Marycha /

Haniko

Nie bójcie się o nią, Romedye
wyprawia!

3. iol niem.

Ci to z tego będzie ra historyca?

Haniko.

Mata srokda, choćby już dy abli

więki: /: Wychodzi i reszta iol niemy na

prawo: /

Scena 4

Kościuszkowi i Generałowi

/wchodzą z lewej/

W. Kosiński Rv.

Prawda, mówiąc, nie umiem
sobie, tej niespodzianej kanona-
dy pruskiej wytłumaczyć: albo
to nie weszły dny figiel wojenny
albo, gdy bym śmiał to przypus-
cić, zapowiedzi ich odwrotu z pod
Warszawy.

 Oficer /wchodzi z prawej/
stajemy przy nadzorniaku, goniąc
z Wielkopolski, przybyły w tej
chwili, rzęda jak najszybciej wi-
dzieli się z panem nadzornikiem.

Kosciusko

Goniec z Hielkopolski?... / do gene.
ralow / Panowie, to warina no.
 winna! Przeprowadzi go pan
 przedemnie. / oficer wychodzi na
prawa / -

Kosciusko

^{na zbliżającego się gońca}
/ patnyc ~~ca oficerem~~ / ekle i ten biedny
 człowiek ledwie idzie! / podchodzi
do niego / Co nam wai pan przy-
 nosisz? czy to, co nas pocieszy;
 czy to, co rasmucie more.

Goniec

Nacelniku... Hielkopska... pow.
stata!...

Kosciusko.

Bore najwyszy chwata Tobie.

Goniec / wyjmuj q papiery
z rannadru: / Te papiery... od Rasztela-
na Mniowskiiego... Try konie
pudly podemna... nacelniku,
^{wicij}
(nie moge...

Kosciusko. / pniegly chuj q
papiery: / Tak, tak, to prawda... a-
municya i chiatla pniskie wie-
zione pod Warranuz schwymane

przez powstanców... dywersja
 na tyłach nieprzyjaciela... cka
 pierwszy o tem wiadomości Pru-
 sacy musza się cofnąć z pod
 Warszawy. /do genera/ Mości panie,
 przyjmij moje dzięki za tę sro-
 dliwą wiadomości. Pórniej po-
 mówimy z sobą więcej, a teraz
 idź wspan w prędkiej spaci i od-
 poczywać; spaci i odpoczywać
 choćby dwadzieścia czterech go-
 dzin. Moje Lirko dla tego pana.

/poślazę mu rękę. Goni i oficer wychodzą przez

namiał na scenę: / - / nowe salwy karabinowe: /

Kosciuszko.

Teraz nasz jasna, w nocy to
strzelanina. Prusacy rozpierają
nasz odwrót. Scena 5.

W //: Kościuszko wchodzi pociągami: /

Kościuszko.

W mi przynosisz i państwo brygady?.

Kościuszko.

Jasne ^{Najwyższy} Wielmożny panie naczel-
nika - na całej linii nieprzyja-
ciel retyruje. Ze wsparciem for-
poczt przysła o tem wiadomość:

/:Kopci wychodzi:/

Kosciuszko.

Niech tu wystąpi pułk Dzia-
łyński i moje Rosyjskie.
Tę radosną nowinę trzeba jak
najprędzej ogłosić naszym
dzielnym i walecznym. Niech i
ich serca pokrepią się i pocieszą.
Potem pójdziemy raspięwać
z ludem warszawskim Tę De-
um. a Świętego Jana.

/:Za oco my stychac bębnienie, potem wesoly
marsz wojskowy. Kosciuszko i generałowie

postępują napród sceny i tu się po prawej
stronie grupują. Wchodzi na scenę: odbrniat
Kosymierów, i pułk piechoty, kiedy ie ston-
dorem, kiedy się ustawia, muzyka milknie!

Scena 6.

Gwścinsko - Generałowie - Ofice-
rowie - Żołnierze i Kosymierzy
/poziemie:/ Magda.

Gwścinsko /postępują
przed front żołnierzy/. Waleczni żoł-
nierze, Woledzy moi! Dzielcie
chętnie zemną, nieberpieczenistwa,
dzielcie bracia i radość moją!

Przeświadczyłem, że mogę wam
obwieścić wesolą nowinę: Prusa-
cy ustępują z pod Warszawy. War-
szawa jest wolna! Wiech ryje o-
cierma! / Magda wchodzi wprowadzona:

Łotnieme.

Wiech ryje Ocierma! Wiech ryje
Kosciuszko! Wiech ryje wolna
Warszawa!

Magda.

Prusacy ustępują! Warszawa
wolna! O Bore!

Kosciuszko.

/spostnegłszy jej, przelko się do niej zbliż:/ Co
to jest? Magdo, co się tobie sta-
ło? Tyś nanna?

Magda.

Chciałam jeszcze raz widzieć pa-
na macielnika...

Kosciuszko.

Ale co się z tobą stało?

Magda.

Prusacy mnie postrelili, Prusa-
cy... to nie boli... to nie boli.

/jedem i idnie ry prymosi z namiotu Kos-
ciuski kresto i stuwia je blisko Magdy:/

Kosciusko.

Lekania wprę ebrej! /usadraj q Magda
na Kresle./

Magda.

nie trzeba, panie nacelniku.
nie trzeba... nie juri nie pomore-
a skoda moglabym byla jeszcze
zyc! - Warszawa teraz wolna...
Gla, trudno!

Ks. Jurek /zbliza sie i bierze go za

zke./ Biedna Magdo, co za nies-
czestliwy wypadek!

Magda.

księżę pan tutaj... o, jak to dobre!
księżę pan nie dał Prusa-
kom Hruszawy, o, nie dał!

Kosciuszko.

Jakże się czujesz biedne dziecko?

Magda.

Dobre, bardzo dobre panie naucz-
niku. Taką jestem spokojną i
sreśliwą, żeby m tylko spiewa-
ła gdyby... gdyby nie tutaj coś
w piersiach...

ks. Górcz / do Kosciuszki /

Ona jest umiarkowana.

Kosciuszko.

Wiestety! Dusiłbym cię, żeby się
to nie było stało. To chcielibyś god-
nie było lepszego losu. Wiech jej
chociaż nie minie ostatnia wry-
ciu pocięcha i nagroda. !naczy-
lując się nad Magdą! Magdo ty wiesz
że ja jestem twoim kuzynkiem!

Magda.

Pan nacelnik mówi o tych ob-
uwankach? Dobrze były, praw-
da? Oh, nie będą już tak wolne:
obuwanki, Rietbasz, sen!

Kosciusko.

Wie, moje dziecko. Ojczyzna jest
twoją kuzynką. - Dla jej mi-
łości naraziłaś swe życie i przy-
chyliłaś się do jej obrony i na-
szego zwycięstwa. Niechże, takie
obrazki, ja daję tym, w których
obroniów Ojczyzny są najdziel-
niejsi, taką obrazkę przemocy.
Tę taką dla ciebie, nie prze-
wagi, że cię tak smutnej
chwilą dotę. Majdło! w obliczu
generatów, oficerów i tych wa-

lecznych roślinie my, daję ci tę ob-
rączkę, żeby wryscy wiedzieli;
jak wielkie twoje zasługi; i re-
ci się ten honor należy.

Magda.

Och, panie naczelniku, ja się
wstydzę tego muszę... czy ja tak
wielkie go zrobiłam? Chciałbym
była chciała zrobić, czy ja bym
była mogła?

Kosciuszko.

O Kochałaś Ojczyznę i poświęcałaś
się dla niej kłusując i ciałem.

Magda -/: całując obrońcę!/:

Droga, Kochana, święta moja
obrońca! panie macedniku,
ale mi przecież chci się do trumny?

Wściekłość /: zakrywając

sobie oczy!/: Ach biedne, biedne mo-
je dziecko!

Magda.

Panie macedniku proszę, nie pla-
kać... chci płakać nie wolno... to
byłby grzech... chci wielkie święto
... chci Wawra uwolniona!

/: prostując się na krześle!/:

A i Polska będzie wolna, niepraw-
da panie naczelniku?

Kosciuszko.

My będziemy robić co zdołamy,
ale ten, tam w górze o nas posta-
nowi.

Magda.

O! będzie wolna będzie! Skacregór-
by nie miała być? Wszystkie na-
rody na świecie powinny być
wolne... !podnosi się z krzesła! Ja pier-
wszy idę do Pana Boga... ja
tam błęknę obok Najświętszej

Panny u stóp Jego tronu. /Kęka/
Prpodniesionemi rękami rano
i wieczór będą się modlić do nie-
go: Bore zachowaj nam Ojczy-
nę! Bore daj nam wolną Pol-
skę! /~~Lania~~^{pała} się na kręsto i umiera!/
Kosciusko.

Amen!

/Kosciusko i Generałowie odkrywają głowy.
grupując się obok Marydy, patrząc smut-
kiem na jej ciało:/
Kosciusko.

/po chwili zwracając się do wojska: /Pochyl-

się przed tym ciałem standardy.

Officer.

Prezentuj broń!

1. Wojsko prezentuje broń, standardy pochyliły

i tak do spuszczenia zastawy ~~wstają~~,
się ~~po trzy razy~~ (z rzutu sceny słychać głucho, po-

wolne uderzenie w bęben, jak na pogrzebie

wojskowym. Zastawa spada powoli: /

Pianissimo Marcha Bismarckpolska!

Przód.

L. 8325/67

Wysookie Szerydym A. Samiostnictwa
restrykcji dnia 17 marca 1897 r. 2479
m.
udzielił Dyrekcji tekstu m. Scharbka we
Lwowie pozwolenia na przesłanie
obrazu historycznego w 4 arkuszach o 5 dno-
wach przez Adama Rejzowskiego p. w. z.
„Szeroka warszawska.”

Lwów 19 marca 1897.

C. k. Dyrekcja Policji.

Wmawowski

W-152

28.10.2002

Ann

